

REPUBLIKA E KOSOVËS

Komuna e Glogocit

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS

2025 – 2029

Tetor 2025

Përmbajtja:

1. HYRJE	8
2. KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE	12
2.1 Ligjet dhe rregulloret kombëtare	12
2.2 Politikat dhe dokumentet strategjike të nivelit lokal dhe qendror	12
2.3 Roli i institucioneve dhe strukturat organizative	13
2.4 Përdorimi i të dhënave statistikore.....	13
3. PËRSHKRIMI I KOMUNËS SË DRENASIT.....	14
3.1 Karakteristikat gjeografike dhe klimatike.....	17
3.2 Ekonomia lokale	19
3.3 Demografia dhe zhvillimi urban	21
3.4 Përdorimi i tokës	23
3.5 Burimet natyrore	26
3.6 Infrastrukturë dhe shërbime	31
4. GJENDJA E MJEDISIT	36
4.1 Ajri	38
4.1.1 Burimet e ndotjes së ajrit	38
4.1.2 Të dhëna statistikore	41
4.2 Ujërat.....	41
4.2.1 Burimet e ujit	41
4.2.2 Ndotja e ujërave	42
4.3 Toka dhe përdorimi i tokës	44
4.4 Biodiversiteti dhe pyjet.....	48
4.5 Menaxhimi i mbeturinave	48
4.6 Zhurma dhe ndotjet e tjera	48
4.7 Ndryshimet klimatike dhe sfidat e ardhshme.....	48
5. ANALIZA DPSIR DHE IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE KRYESORE	49
5.1 Faktorët ndikues në mjedis	49
5.2 Faktorët ndikues.....	49
5.3 Gjendja.....	50
5.4 Ndikimet	50

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

5.5 Reagimi	50
5.6 Identifikimi i problemeve kryesore.....	50
6.OBJEKTIVAT DHE PRIORITETET STRATEGJIKE	52
6.1 Objektivat kryesore	52
6.2 Prioritetet strategjike	53
6.3 Lidhja me Planin Kombëtar të Veprimit në Mjedis.....	53
7. PLANI I VEPRIMIT.....	54
7.1 Struktura e planit të veprimit	54
8. MONITORIMI DHE VLERËSIMI I ZBATIMIT	57
8.1 Qëllimi i monitorimit	57
8.2 Mekanizmat e monitorimit.....	57
8.3 Raportimi i progresit	58
8.4 Roli i komisionit dhe ekspertit.....	58
8.5 Vlerësimi i efektivitetit	59
9. FINANCIMI DHE BURIMET E NEVOJSHME PËR ZBATIMIN E PLVM.....	60
9.1 Burimet financiare	60
9.2 Vlerësimi i kostove	61
9.3 Menaxhimi i burimeve.....	62
9.4 Sigurimi i qëndrueshmërisë financiare	62
10. PËRFSHIRJA E PALËVE TË INTERESIT DHE NDËRGJEGJËSIMI I PUBLIKUT	63
10.1 Identifikimi i palëve të interesit	63
10.2 Strategjitë e përfshirjes	64
10.3 Përgjegjësitë e palëve të interesit.....	65
10.4 Mekanizmat e ndërgjegjësimit.....	65
11. PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME	66
11.1 Përfundimet kryesore	66
11.2 Rekomandime për implementim.....	67
SHTOJCAT DHE REFERENCAT.....	69
Shtojca 1: Tabela e treguesve mjedisorë për Komunën e Drenasit	69
Shtojca 2:Përmbledhja e gjendjes mjedisore	70
Shtojca 3: Plani i veprimit.....	70
Shtojca 4: Burime ligjore dhe strategjike.....	71

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

Shtojca 5: Referencat statistikore dhe të dhënat	71
Lista e hartave	71
Lista e figurave	72
Lista e shkurtesave	72
1. Dokumentet Ligjore dhe Strategjike (Shtojca 4 dhe Teksti)	73
2. Burimet Statistikore dhe Raportet Institucionale (Shtojca 5 dhe Teksti)	74

FJALA E KRYETARIT TË KOMUNËS

Të nderuar qytetarë të Komunës së Drenasit, të nderuar lexues!

Sot Komuna e Gllogocit (Drenasit) prezanton Planin Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM), një dokument planifikues e strategjik, që synon adresimin dhe zgjidhjen e problemeve mjedisore në nivel lokal.

Duke u mbështetur në gjendjen aktuale mjedisore, në këtë plan janë përcaktuar prioritetet mjedisore për periudhën pesëvjeçare (2025–2029).

Thelbi i këtij plani është të identifikojë dhe të ofrojë zgjidhje për problemet prioritare mjedisore në territorin e Komunës së Gllogocit (Drenasit), duke synuar një menaxhim sa më efektiv të tyre. Po ashtu, PLVM-ja synon vendosjen e çështjeve mjedisore në agjendën e institucioneve përgjegjëse dhe përfshirjen e opinionit publik në mënyrë të vazhdueshme.

Objektivat kryesore të planit përfshijnë: vlerësimin e gjendjes ekzistuese të mjedisit dhe ndikimeve nga sektorët zhvillimorë; identifikimin dhe përcaktimin e problemeve kryesore mjedisore në territorin e komunës; caktimin e prioriteteve që do të adresohen gjatë periudhës pesëvjeçare; si dhe planifikimin e afateve, aktiviteteve dhe projekteve që do të ndërmerren për zbatimin e tyre.

Vizioni i PLVM-së është një qytet i Drenasit me mjedis të pastër, zhvillim të qëndrueshëm ekonomik me theks në bujqësi, si dhe promovim të trashëgimisë kulturore dhe turizmit lokal. Ky vizion është në përputhje të plotë me dokumentet strategjike të Komunës së Drenasit, veçanërisht me Planin Zhvillimor Komunal 2020–2027+.

Në hartimin e këtij dokumenti janë marrë parasysh edhe kërkesat e Strategjisë së Kosovës për Mjedisin 2013–2022, të zhvilluar nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, në përputhje me Ligjin për Mbrojtjen e Mjedisit. Kjo strategji përbën bazën e Planit të Kosovës për Veprim në Mjedis, duke ofruar orientimet strategjike dhe kornizën kombëtare të veprimeve për mbrojtjen e mjedisit.

Prioritetet mjedisore të Komunës së Gllogocit (Drenasit) përfshijnë: menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve ujore dhe përmirësimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore; sigurimin e ujit të pijes me cilësi të lartë; mbrojtjen nga vërshimet dhe përmbytjet; ruajtjen e pyjeve nga prerjet pa kriter dhe djegiet; forcimin e bazës ligjore dhe institucionale për menaxhimin e ndotjes së ajrit; reduktimin e zhurmës; mbrojtjen e tokës bujqësore nga ndërtimet e pakontrolluara dhe erozioni; rikultivimin e tokave të degraduara; si dhe përmirësimin e sistemit të grumbullimit dhe menaxhimit të mbeturinave.

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

Një rëndësi e veçantë i kushtohet eliminimit të deponive ilegale, nxitjes së ndarjes dhe riciklimit të mbeturinave, rritjes së numrit të zonave të mbrojtura dhe promovimit të vlerave të tyre natyrore.

Po ashtu, parandalimi i veprimeve që dëmtojnë natyrën dhe biodiversitetin është pjesë thelbësore e këtij plani, duke theksuar rëndësinë e ruajtjes së pyjeve dhe llojeve të rralla bimore e shtazore.

Duke hartuar politika efikase për mbrojtjen e natyrës dhe duke zgjeruar sipërfaqet e zonave të mbrojtura, ne përmbushim obligimin që gjeneratave të ardhshme t'u japim mundësinë të shijojnë vlerat e rralla natyrore të Komunës së Gllogocit (Drenasit).

Në emër të qytetarëve të Komunës së Gllogocit (Drenasit), shpreh mirënjohjen time për të gjithë kontribuesit në hartimin e Planit Lokal për Veprim në Mjedis 2025–2029: komisionin komunal, ekipin këshillues të komunitetit dhe ekipin teknik mbështetës. Ju ftoj që këtë dokument strategjik mjedisor ta konsiderojmë si një vlerë të përbashkët, e cila do të ndikojë drejtpërdrejt në rritjen e cilësisë së jetës për të gjithë qytetarët tanë.

Përzemërsisht,

Kryetari i Komunës së Drenasit

Ramiz LLADROVCI

EKIPI KOMUNAL PËR HARTIMIN E PLANIT LOKAL PËR VEPRIMIN NË MJEDIS (PLVM)

Për hartimin e Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) 2025–2029 për Komunën e Gllogocit, përbërja e ekipit, është përcaktuar me vendimin Nr. 400/01-45313 të datës 15.10.2025.

Ekipi komunal ka këtë përbërje:

1. Petrit Gashi, (koordinator)
2. Shaban Dobra, (anëtar)
3. Besart Bajrami, (anëtar)
4. Shkendije Thaqi, (anëtar)
5. Afrim Prokshi, (anëtar)
6. Liridona Durmishi, (anëtar)
7. Marigona Gllareva, (anëtar)
8. Armend Cakiqi, (anëtar)
9. Arberije Gllareva, (anëtar)

Sipas këtij vendimi: Ekipi Komunal për Planin Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) ka këto përgjegjësi:

- Të sigurojë të dhënat nga departamenti përkatës,
- Të marrin pjesë në takimet e rregullta konsultative dhe të japin kontributin e tyre në hartimin e PLVM-së,
- Të informojë vendimmarrësit për procesin e hartimit të PLVM-së
- Të marrë pjesë dhe të kontribuojnë në debatin publik me qytetarë në prezantimin e draftit të PLSCA.

1. HYRJE

Mbrojtja e mjedisit dhe zhvillimi i qëndrueshëm përbëjnë sfidat kryesore për komunat në Kosovë, përfshirë edhe Komunën e Drenasit, e cila është ndër qendrat industriale më të rëndësishme të vendit. Si një komunë me aktivitet të theksuar ekonomik dhe industrial, Drenasi përballët me ndikime të konsiderueshme mbi burimet natyrore, përfshirë cilësinë e ajrit, ujërave dhe tokës bujqësore. Faktorët që ndikojnë në këtë situatë lidhen kryesisht me urbanizimin e shpejtë, aktivitetet industriale të lidhura me “Feronikelin” dhe ndërmarrje të tjera, si dhe shfrytëzimin intensiv të tokës për bujqësi dhe ndërtim.

Sipas të dhënave zyrtare të Regjistrimit të Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave në Kosovë – 2024 (ASK, botuar në korrik 2025), Komuna e Drenasit ka një popullsi prej 48,079 banorësh, nga të cilët 24,134 janë meshkuj dhe 23,945 janë femra. Prej tyre, 12,315 banorë jetojnë në zonat urbane (rreth 25.6% e popullsisë totale), ndërsa 35,764 jetojnë në zonat rurale (74.4%).

Kjo ndarje tregon një dominim të theksuar të zonave rurale, ku bujqësia mbetet aktiviteti kryesor ekonomik, ndërsa në zonën urbane përqendrohen aktivitetet tregtare, administrative dhe industriale.

Popullsia e Drenasit është homogjene etnikisht, pasi mbi 99.9% e saj janë shqiptarë, ndërsa pjesa tjetër përfshin numër shumë të vogël të deklaruar si boshnjakë (13 persona), turq (3), ashkali (1) dhe kategori “të tjerë” (15).

Analiza sipas vendbanimeve

Sipas të dhënave të regjistrimit, komuna përbëhet nga 33 vendbanime, ndër të cilat Gllogoci (qendra komunale) dhe Komorani janë vendbanime urbane, ndërsa të gjitha të tjerat janë rurale. Disa prej vendbanimeve me numrin më të lartë të popullsisë janë:

- **Gllogoc (qendra komunale)** – 7,081 banorë
- **Komorani** – 3,354 banorë
- **Llapushnik** – 2,904 banorë
- **Nekoc** – 2,498 banorë
- **Arllat** – 2,348 banorë

- **Poklek** – 1,875 banorë
- **Baicë** – 1,965 banorë
- **Dobroshec** – 1,125 banorë
- **Kishnarekë** – 1,194 banorë
- **Korroticë e Epërme dhe e Ulët** – përkatësisht 1,158 dhe 990 banorë.

Këto të dhëna tregojnë shpërndarje të dendur të popullsisë në disa fshatra të mëdha, duke theksuar karakterin pjesërisht të urbanizuar dhe të përqendruar rreth zonave ekonomike. Në kontrast, disa vendbanime si Vuçak (238 banorë) dhe Zabel i Epërm (421 banorë) mbeten me popullsi të ulët, shpesh me tendencë migrimi drejt qendrës komunale.

Tendencat demografike dhe zhvillimi

Në krahasim me regjistrimet paraprake, popullsia e Drenasit ka ruajtur një ritëm të qëndrueshëm, me një strukturë moshore të re dhe një balancë të barabartë gjinore. Megjithatë, urbanizimi dhe migrimi i brendshëm kanë sjellë sfida në aspektin e planifikimit hapësinor, menaxhimit të mbetjeve, dhe ruajtjes së cilësisë së ujit dhe ajrit. Në zonat urbane, densiteti më i madh i popullsisë shoqërohet me rritje të ndotjes ajrore dhe akustike, ndërsa në zonat rurale, praktikat bujqësore tradicionale shpesh ndikojnë në erodimin e tokës dhe ndotjen e burimeve ujore.

Për një zhvillim të qëndrueshëm, Komuna e Drenasit duhet të balancojë aktivitetin industrial me politikën e mbrojtjes së mjedisit, duke forcuar:

- Monitorimin e cilësisë së ajrit dhe ujit;
- Kontrollin e shkarkimeve industriale;
- Promovimin e bujqësisë organike dhe përdorimin e energjive të rinovueshme;
- Planifikimin urban të qëndrueshëm që minimizon ndikimet mjedisore.

(Përmbledhje nga Tabela 2.3 e ASK, Regjistrimi 2024)

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

Tabela 1. Tabelë përmbledhëse – Popullsia e Komunës së Glllogovcit sipas vendbanimit (2024)

Nr.	Vendbanimi	Tipi i vendbanimit	Popullsia gjithsej	Meshkuj	Femra
1	Glllogoc (Qendra)	Urban	7,081	3,490	3,591
2	Komoran	Urban	3,354	1,672	1,682
3	Çikatovë e Re	Urban	1,880	926	954
4	Arlat	Rural	2,348	1,144	1,204
5	Llapushnik	Rural	2,904	1,430	1,474
6	Nekoc	Rural	2,498	1,235	1,263
7	Baicë	Rural	1,965	1,010	955
8	Poklek	Rural	1,875	930	945
9	Dobroshec	Rural	1,125	575	550
10	Kishnarekë	Rural	1,194	603	591
11	Korroticë e Epërme	Rural	1,158	602	556
12	Korroticë e Ulët	Rural	990	516	474
13	Abri e Epërme	Rural	1,027	525	502
14	Zabel i Ulët	Rural	1,027	526	501
15	Krajkovë	Rural	958	493	465
16	Gllanasellë	Rural	1,086	528	558
17	Polluzhë	Rural	693	359	334
18	Negroc	Rural	960	466	494
19	Sankoc	Rural	1,178	617	561
20	Tërstenik	Rural	3,017	1,509	1,508
21	Tërdec	Rural	678	348	330
22	Vasilevë	Rural	467	239	228
23	Shtrubullovë	Rural	1,193	602	591

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

Nr.	Vendbanimi	Tipi i vendbanimit	Popullsia gjithsej	Meshkuj	Femra
24	Domanek	Rural	517	265	252
25	Vuçak	Rural	238	121	117
26	Vërboc	Rural	783	389	394
27	Zabel i Epërm	Rural	421	213	208
28	Godanc	Rural	210	108	102
29	Gradicë	Rural	327	177	150
30	Fushticë e Epërme	Rural	780	391	389
31	Fushticë e Ulët	Rural	738	375	363
32	Çikatovë e Vjetër	Rural	1,085	549	536
33	Gllabar	Rural	1,378	721	657
Gjithsej			48,079	24,134	23,945

Plani Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) synon të:

- Identifikojë problemet kryesore mjedisore në territorin e komunës;
- Përcaktohen prioritetet për zgjidhjen e këtyre problemeve;
- Hartojë veprime konkrete dhe projekt-propozime për implementim afatshkurtër, afatmesëm dhe afatgjatë;
- Promovojë zhvillim të qëndrueshëm lokal dhe përmirësim të cilësisë së jetës së qytetarëve.

PLVM do të shërbejë si udhëzues për institucionet komunale, komunitetet lokale, sektorin privat dhe shoqërinë civile në drejtim të planifikimit dhe zbatimit të masave mjedisore.

2. KORNIZA LIGJORE DHE INSTITUCIONALE

2.1 Ligjet dhe rregulloret kombëtare

Hartimi i PLVM bazohet kryesisht në Ligjin për Mjedisin në Kosovë (Ligji Nr. 2009/03-L-025), i cili përcakton përgjegjësitë e komunave për mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Nenet më të rëndësishme për këtë plan janë:

- Neni 5, pika 3.2 – përcakton se komunat, në bashkëpunim me MMPHI, janë përgjegjëse për përgatitjen e planeve për mbrojtjen e mjedisit në territorin e tyre;
- Neni 5, pika 3.5 – përcakton se Kuvendi Komunal miraton planin për mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm;
- Neni 24 – përcakton se komunat miratojnë planet e veprimit lokal në mjedis ose programe mjedisore, në përputhje me Planin Kombëtar të Veprimit në Mjedis (PKVM), duke i përshtatur sipas nevojave dhe interesave specifike të komunës.

Sipas Strategjisë për zhvillim rajonal 2020–2029, synohet të përmirësohet menaxhimi i mbeturinave, monitorimi i cilësisë së ajrit dhe ujërave, si dhe të ruhet biodiversiteti dhe ekosistemet. Kjo strategji shërben si udhërrëfyes për zhvillimin e planeve lokale mjedisore.

2.2 Politikat dhe dokumentet strategjike të nivelit lokal dhe qendror

Përveç ligjit, PLVM duhet të jetë në përputhje me këto dokumente strategjike:

- Plani i Veprimit në Mjedis i Kosovës (PKVM 2022) – përcakton prioritetet kombëtare në mjedis;
- Plani Zhvillimor Komunal i Gllogocit 2020-2028– përcakton vizionin dhe objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm për komunën;
- Plani Lokal për Menaxhimin e Mbeturinave 2021–2026 – fokusohet në menaxhimin e mbeturinave dhe riciklimin;
- Raportet e Agjencisë së Mjedisit të Kosovës (2022–2024) – sigurojnë të dhëna mbi cilësinë e ajrit, ujit dhe tokës;
- Dokumente të tjera sektoriale, si strategjitë për pyjet, biodiversitetin, ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, transportin dhe energjinë.

2.3 Roli i institucioneve dhe strukturat organizative

PLVM do të zbatohet nga një rrjet institucional i strukturuar si më poshtë:

- Kuvendi Komunal i Drenasit – miraton planin dhe ndan burimet financiare për implementim;
- Komisioni për PLVM – themeluar nga Kuvendi Komunal, është përgjegjës për koordinimin e hartimit dhe monitorimin e zbatimit;
- Drejtoritë komunale për mjedisin, bujqësinë, urbanizmin, infrastruktura dhe shëndetësinë – mbështesin zbatimin e veprimeve sektoriale;
- MMPHI dhe Agjencia e Mjedisit e Kosovës – ofrojnë udhëzime, mbikëqyrin zbatimin e standardeve dhe ofrojnë mbështetje teknike;
- Shoqëria civile dhe komunitetet lokale – përfshihen në konsultime publike, punëtori dhe monitorim të zbatimit të masave.

2.4 Përdorimi i të dhënave statistikore

PLVM do të bazohet në të dhëna të sakta dhe të verifikuara nga:

- ASK – popullsi, zhvillim ekonomik, përdorimi i tokës, mbeturinat e prodhuara;
- Raportet e Agjencisë së Mjedisit – cilësia e ajrit, ujërave dhe tokës;
- Dokumente dhe raportime komunale – statistikat lokale mbi industri, bujqësi, infrastrukturë dhe projekte mjedisore të mëparshme.

Integrimi i këtyre të dhënave siguron që PLVM të jetë plan i bazuar në evidencë, realistik dhe i zbatueshëm.

3. PËRSHKRIMI I KOMUNËS SË DRENASIT

Komuna e Drenasit ndodhet në pjesën qendrore të Republikës së Kosovës dhe shtrihet në një sipërfaqe prej afërsisht 276 kilometra katrorë. Ky territor përbën një nyje të rëndësishme gjeografike dhe ekonomike ndërmjet komunave të Skenderajt, Fushë Kosovës, Lipjanit, Malishevës dhe Klinës, duke e bërë Drenasin një zonë lidhëse të rëndësishme për zhvillimin rajonal.

Relievi i komunës karakterizohet nga kombinimi i fushave pjellore dhe kodrinave të buta, me lartësi që variojnë nga 500 deri në 700 metra mbi nivelin e detit. Kjo përzierje e peizazhit i ka mundësuar komunës zhvillimin paralel të bujqësisë, industrisë dhe shërbimeve, duke krijuar një bazë të qëndrueshme ekonomike lokale.

Sipas Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK) dhe të dhënave të Regjistrimit të Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave 2024, Drenasi numëron 48,079 banorë rezidentë, prej të cilëve 24,134 janë meshkuj dhe 23,945 janë femra. Pjesa dërmuese e popullsisë, mbi 99.9%, është e përkatësisë shqiptare, duke dëshmuar përbërjen homogjene etnike të komunës. Në aspektin e shpërndarjes hapësinore, 12,315 banorë (rreth 26%) jetojnë në zona urbane – kryesisht në qytetin e Drenasit dhe qendrat dytësore si Komorani dhe Çikatova e Re – ndërsa rreth 74% e popullsisë është e përqendruar në zonat rurale, ku bujqësia, mbarështimi i kafshëve dhe pylltaria mbeten burimet kryesore të të ardhurave.

Në krahasim me regjistrimin paraprak, Komuna e Drenasit ka shënuar një stabilitet demografik, me një dendësi mesatare prej rreth 174.2 banorë për kilometër katror. Kjo dendësi është më e lartë se mesatarja kombëtare, çka reflekton faktin se Drenasi është një komunë me territor kompakt, vendbanime të afërta dhe ekonomi të përqendruar në sektorin primar dhe sekondar.

Ekonomia lokale mbështetet kryesisht në bujqësi, veçanërisht në kultivimin e drithërave, perimeve dhe pemëve frutore, ndërsa zonat kodrinore shfrytëzohen për blegtori dhe pylltari. Një ndikim të madh ekonomik e ka pasur historikisht edhe industria e rëndë, sidomos kompania “NewCo Ferronikeli”, e cila përfaqëson një nga punëdhënësit më të mëdhenj në nivel kombëtar dhe kontribuon ndjeshëm në buxhetin lokal dhe atë të shtetit.

Rrjeti i vendbanimeve të komunës përbëhet nga tridhjetë e tre fshatra, ndër to Gllabar, Arllat, Baicë, Korroticë e Epërme, Korroticë e Ulët, Llapushnik, Krajkovë, Poklek, Sankoc, Shtrubullovo dhe të tjera, të cilat kanë lidhje të mira infrastrukturore me qendrën komunale. Qyteti i Drenasit,

si seli administrative dhe qendër urbane, përmban institucionet kryesore publike, shkollat e mesme, spitalin rajonal, si dhe bizneset e vogla dhe të mesme që gjenerojnë punësim lokal.

Në aspektin e infrastrukturës publike, komuna është e lidhur përmes magjistrales Prishtinë–Pejë, një korridor strategjik që e bën Drenasin lehtësisht të qasshëm nga të gjitha drejtimet e Kosovës. Përveç kësaj, komunës i kalon përmes linja hekurudhore Fushë Kosovë–Pejë, e cila paraqet potencial të rëndësishëm për zhvillimin e transportit të mallrave dhe pasagjerëve.

Në fushën e arsimimit, Drenasi përmban një rrjet të gjerë institucionesh arsimore me shkolla fillore dhe të mesme, që përfshijnë mbi 8,000 nxënës dhe rreth 500 mësimdhënës, sipas të dhënave të Drejtorisë Komunale të Arsimit. Në sektorin e shëndetësisë, funksionon Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare dhe disa nënqendra lokale, të cilat ofrojnë shërbime bazë për banorët e komunës dhe zonave përreth.

Në aspektin demografik e social, struktura e moshës tregon një popullsi relativisht të re: më shumë se 32% e banorëve janë nën moshën 25 vjeç, ndërsa grupmosha mbi 65 vjeç përbën rreth 8% të popullsisë totale. Kjo tregon potencial të konsiderueshëm për zhvillim ekonomik dhe fuqinë punëtore të ardhshme, por njëkohësisht edhe nevojën për investime në arsim profesional, punësim dhe banim për të rinjtë.

Sipas të dhënave të Regjistrimit të vitit 2024, raporti gjinor në komunë është pothuajse i baraspeshuar – 50.2% meshkuj dhe 49.8% femra – ndërsa numri i ekonomive familjare llogaritet rreth 14,500, me një mesatare prej 4.8 anëtarësh për familje.

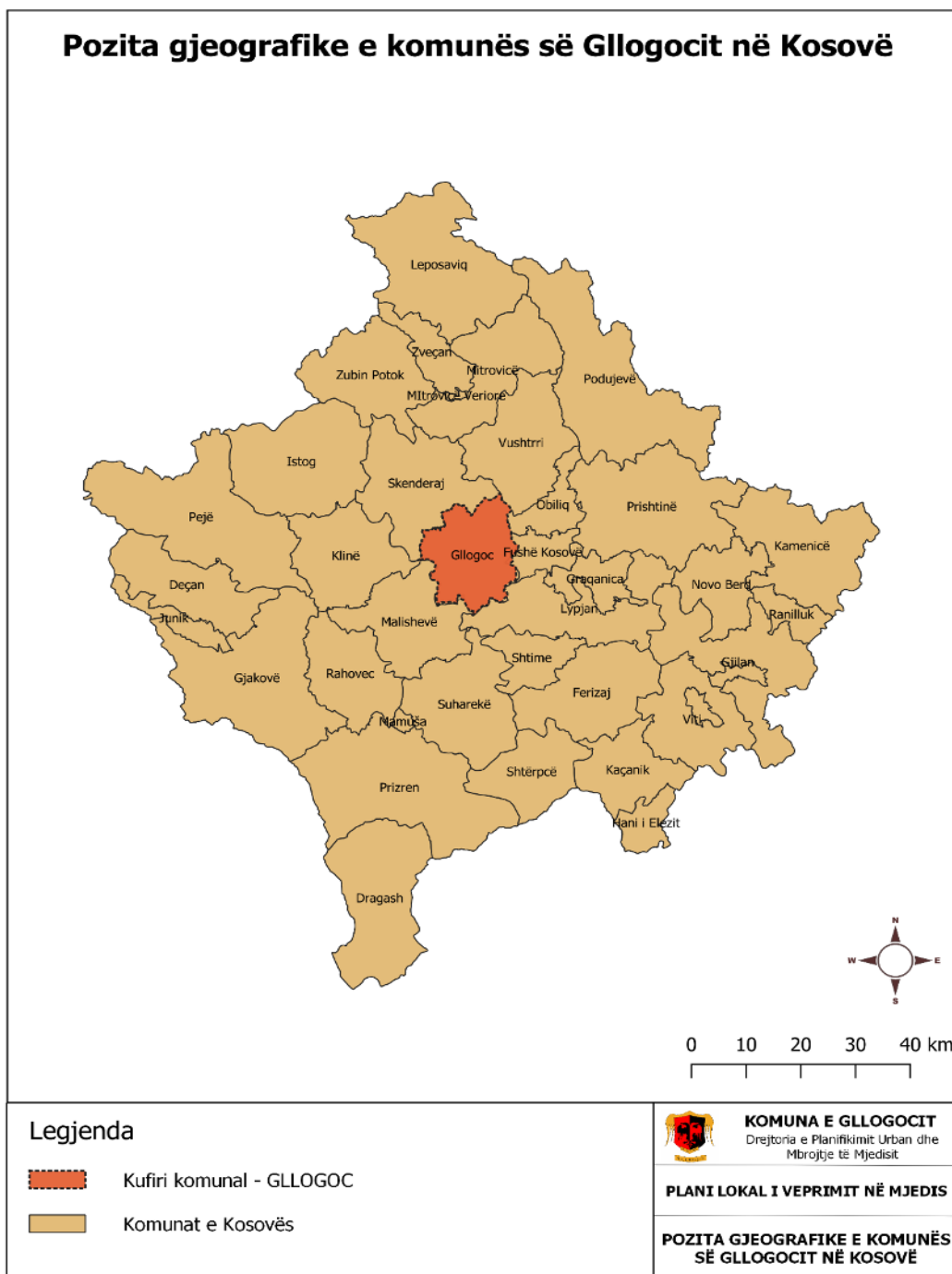
Nga pikëpamja mjedisore, territori i Drenasit përfshin hapësira të pasura me burime natyrore, si pyjet e Domanekut dhe të Llapushnikut, burime ujore të vogla, lumenj dhe tokë pjellore të përshtatshme për bujqësi intensive. Komuna ka nisur së fundmi projekte për menaxhimin e mbeturinave, mbrojtjen e tokës bujqësore dhe përmirësimin e cilësisë së ajrit, në përputhje me

Planin Lokal për Veprim në Mjedis 2025–2029.

Në aspektin kulturor dhe historik, Drenasi është një ndër komunat me tradita të pasura patriotike dhe shoqërore. Gjatë luftës së fundit, kjo zonë ka qenë një nga qendrat kryesore të rezistencës, dhe sot ruan një numër të madh monumentesh përkujtimore, memoriale dhe komplekse historike që dëshmojnë për kontributin e saj kombëtar.

Në përmbledhje, Komuna e Drenasit paraqet një bashkësi dinamike, me popullsi kryesisht të re, me ekonomi në transformim, me potencial të madh zhvillimor në bujqësi, industri, turizëm rural dhe shërbime. Të dhënat e Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK, 2024) dhe analiza e

trendëve të fundit demografike tregojnë se Drenasi mbetet një komunë me ritme të qëndrueshme të rritjes, strukturë të balancuar shoqërore dhe potencial të fortë për zhvillim të qëndrueshëm në vitet 2025–2029.

Harta 1. Pozita gjeografike e komunës së Glllogocit (Drenasit) në Kosovë

3.1 Karakteristikat gjeografike dhe klimatike

Territori i Komunës së Drenasit shtrihet në pjesën qendrore të Kosovës dhe përfshin një sipërfaqe prej rreth 290 km², që përbëhet kryesisht nga fusha pjellore dhe kodra të ulëta, duke krijuar një peizazh të butë e harmonik mes luginave dhe ngritjeve të lehta. Kjo topografi e bën Drenasin një nga komunat më të përshtatshme për zhvillimin e bujqësisë, ndërtimit dhe infrastrukturës, ndërsa nga pikëpamja natyrore, ajo përfaqëson një zonë tranzicioni mes fushës së Dukagjinit dhe asaj të Kosovës qendrore.

Fushat e Drenasit, të shtrira përgjatë rrjedhave të lumenjve Sitnica dhe përroskave anësore, kanë një pjellori të lartë dhe përbëjnë bazën kryesore të zhvillimit të kulturave bujqësore tradicionale si gruri, misri, elbi, dhe kulturat perimore. Kodra të buta si ato të Llapushnikut, Krajkovës, Korroticës dhe Domanekut ofrojnë një larmi gjeomorfologjike që kombinon zonat e kultivimit me ato pyjore e kullosore, duke krijuar kushte ideale për blegtori dhe pylltari.

Në aspektin hidrografik, Drenasi është i pasur me burime ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Lumi Sitnica, i cili përshkon territorin nga perëndimi në lindje, përbën aksin kryesor ujëmbledhës të komunës dhe luan një rol të rëndësishëm në ujitjen e tokave bujqësore. Në pjesën veriore dhe lindore të komunës ndodhen disa përroska dytësore si përroi e Korroticës, të Gllabarit dhe të Baicës, që kontribuojnë në furnizimin me ujë për bujqësi dhe për nevoja shtëpiake. Në pjesën veriore, territori prek edhe segmentet e sipërme të Lumit të Llapit, duke e bërë këtë zonë pjesë të pellgut ujëmbledhës të Kosovës qendrore.

Përveç lumenjve, në territorin e Drenasit gjenden edhe burime të ujërave nëntokësore, të cilat shfrytëzohen për furnizimin e popullsisë me ujë të pijshëm. Sipas të dhënave të Drejtorisë për Shërbime Publike dhe Mjedis (2024), më shumë se 61.55 % e ekonomive familjare kanë qasje në rrjetin e ujësjellësit me tendencë rritje në vitin 2025 edhe për 22 fshatra.

Nga pikëpamja klimatike, Drenasi ka klimë tipike kontinentale, me dimra të ftohtë dhe të lagësht si dhe vera të ngrohta e të thata. Mesatarja vjetore e temperaturës llogaritet rreth 10.5°C, ndërsa reshjet vjetore variojnë nga 650 deri në 750 mm, sipas matjeve të Institutit Hidrometeorologjik të Kosovës (2024). Dimrat karakterizohen nga reshje bore që zgjasin zakonisht nga dhjetori deri në shkurt, ndërsa periudha e pranverës është më e përshtatshme për kultivime bujqësore për shkak të lagështisë së moderuar dhe temperaturave të buta.

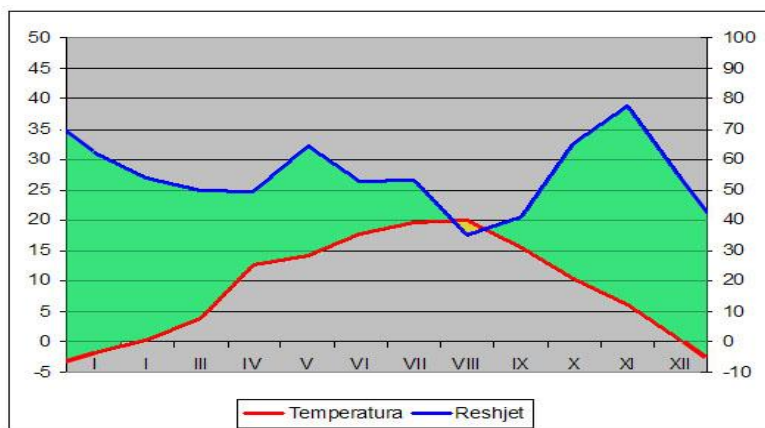
Klima ndikon drejtpërdrejt në strukturën ekonomike të komunës. Për shkak të dimrave të ftohtë, ka një kërkesë të lartë për energji për ngrohje, veçanërisht në zonat rurale ku ngrohja bëhet

kryesisht me dru zjarri dhe më pak me burime alternative si pelet ose energji elektrike. Në të kundërt, gjatë verës, temperaturat e larta nxisin nevojën për ujitje të vazhdueshme të kulturave bujqësore, sidomos në zonat e fushës ku kultivohet perime intensive dhe misër.

Të dhënat klimatike tregojnë se periudha më e nxehtë është korriku me temperatura që arrijnë mesatarisht deri në 30°C, ndërsa muaji më i ftohtë është janari me temperatura që shpesh zbresin nën -5°C. Këto luhatje të mëdha të temperaturës ndikojnë në dinamikën e prodhimit bujqësor, në ciklet vegetative të bimëve dhe në menaxhimin e burimeve ujore.

Nga aspekti pedologjik, tokat e komunës janë kryesisht bujqësore, me strukturë argjilore dhe përmbajtje të lartë të materieve ushqyese. Sipas të dhënave të vitit 2023 nga Drejtoria Komunale e Bujqësisë, në Drenas janë rreth 12,000 hektarë tokë bujqësore jo të kultivuara, ku dominon prodhimi i drithërave (grurë dhe misër), si dhe kultivimi i frutave sezonalë. Rreth 6,000 hektarë të tjerë shfrytëzohen për kullota, pyje dhe hapësira natyrore.

Përveç karakteristikave natyrore, territori i komunës ka edhe një rëndësi të veçantë strategjike e ekologjike. Ai përbën një zonë tranzicioni mjedisor mes fushës së Kosovës dhe asaj të Dukagjinit, gjë që reflekton në biodiversitet të lartë me lloje të ndryshme bimë e shtazore. Në pjesën jugore gjenden sipërfaqe pyjore të dendura, të cilat përveç funksionit ekonomik, kanë edhe rëndësi ekologjike në stabilizimin e klimës lokale, ruajtjen e erozionit dhe përmirësimin e cilësisë së ajrit. Në përfundim, karakteristikat gjeografike dhe klimatike të Drenasit përbëjnë bazën themelore për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik, planifikim urban dhe menaxhim të burimeve natyrore. Kombinimi i fushave pjellore, kushteve klimatike të favorshme dhe burimeve ujore të qëndrueshme krijon potencial të madh për bujqësi moderne, për investime në energji të ripërtëritshme dhe për zhvillim të ekoturizmit rural në dekadën e ardhshme.

Figura 1. Diagrami i klimës i Komunës së Glllogocit (Drenasit) bazuar në të dhënat klimatologjike

3.2 Ekonomia lokale

Ekonomia e Komunës së Drenasit përfaqëson një ndër modelet më të balancuara në nivelin lokal të Kosovës, duke u mbështetur në tre shtylla kryesore: industrinë, bujqësinë dhe shërbimet. Këta sektorë janë të ndërlidhur ngushtë me njëri-tjetrin dhe së bashku krijojnë një strukturë ekonomike që siguron stabilitet dhe potencial për zhvillim të qëndrueshëm në vitet e ardhshme. Sipas të dhënave të Raportit Ekonomik Komunal 2023, industria kontribuon me rreth 40% të të ardhurave familjare, bujqësia me 25%, ndërsa sektori i shërbimeve dhe tregtisë përbën 35% të ekonomisë lokale.

Industria dhe ndikimi i saj në zhvillim

Industria mbetet forca lëvizëse e ekonomisë së Drenasit, duke pasur ndikim të drejtpërdrejtë në punësim, zhvillim ekonomik dhe të ardhura komunale. Shtylla kryesore industriale është Kombinati Metalurgjik “NewCo Ferronikeli”, i cili përfaqëson një nga investimet më të mëdha të huaja në Kosovë dhe një ndër eksportuesit më të mëdhenj të produkteve minerare.

Feronikeli luan një rol të shumëfishtë: është punëdhënësi më i madh në komunë, ofron mundësi të qëndrueshme punësimi për qindra banorë lokalë dhe gjeneron të ardhura të konsiderueshme për buxhetin komunal përmes taksave dhe tarifave. Megjithatë, ndikimi i kësaj industrie është dyanshëm i ndjeshëm — përveç kontributit ekonomik, ajo është edhe burim i presioneve mjedisore, veçanërisht në ndotjen e ajrit, ujit dhe tokës, si pasojë e emisioneve industriale dhe depozitimit të mbetjeve teknologjike.

Për të balancuar këtë ndikim, komuna, në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, ka nisur zbatimin e masave të kontrollit të emisioneve industriale, instalimin e sistemeve filtrues dhe përmirësimin e monitorimit të cilësisë së ajrit, si pjesë e Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM 2025–2029). Përveç Ferronikelit, në territorin e Drenasit operojnë edhe ndërmarrje të vogla dhe të mesme (NVM) në fushën e ndërtimtarisë, përpunimit të metaleve, përpunimit të drurit, prodhimit të materialeve ndërtimore, si dhe zejtarisë. Zona industriale e Drenasit është në zgjerim, me rreth 70 biznese aktive, që përfshijnë punëtori, fabrika prodhuese, pika tregtare dhe logjistike, të cilat kontribuojnë në diversifikimin e ekonomisë lokale dhe punësimin e të rinjve.

Bujqësia si bazë tradicionale e ekonomisë lokale

Sektori bujqësor është shtylla tradicionale dhe jetike e jetës rurale në komunë. Mbi 70% e territorit të Drenasit përbëhet nga toka bujqësore dhe kullota, ndërsa 6,000 hektarë përdoren për kultivim aktiv të kulturave bujqësore. Kryesisht kultivohen gruri, misri, elbi, patatja, lakra dhe domatja, të

cilat janë burimi kryesor i të ardhurave për shumë familje rurale. Përveç prodhimeve bimore, blegtoria zë një peshë të rëndësishme, me mbi 3,000 krerë gjedhë dhe 8,000 dele e dhi, sipas të dhënave të Drejtorisë së Bujqësisë (2023).

Krahas këtyre, pemëtaria dhe vreshtaria janë në rritje të ndjeshme, sidomos në zonat kodrinore të Krajkovës, Llapushnikut, Çikatovës dhe Domanekut, ku toka dhe klima favorizojnë kultivimin e mollëve, kumbullave dhe rrushit. Një numër i konsiderueshëm fermerësh po shfrytëzojnë subvencionet qeveritare dhe grantet komunale për modernizimin e fermave dhe instalimin e sistemeve të ujitjes.

Megjithatë, bujqësia përballët me sfida të vazhdueshme që lidhen me fragmentimin e tokës, mungesën e mekanizimit të plotë dhe përdorimin e pesticideve. Përdorimi i pakontrolluar i pesticideve, plehrave kimike dhe herbicideve mund të ndikojë në cilësinë e tokës dhe ujit, prandaj komuna ka vendosur masa për menaxhim të qëndrueshëm të kimikateve, si dhe programe informimi për fermerët lidhur me bujqësinë ekologjike.

Në vitet e fundit, është rritur edhe interesi për bujqësinë organike dhe kultivimet alternative, përfshirë prodhimet mjalti, bimët mjekësore dhe sera moderne. Këto aktivitete janë mbështetur nga projektet e donatorëve ndërkombëtarë dhe programet e zhvillimit rural, të cilat kanë për qëllim rritjen e qëndrueshmërisë ekonomike në zonat rurale të Drenasit.

Shërbimet, tregtia dhe ndërtimtaria

Në qendrën urbane të Drenasit, zhvillimi i shërbimeve dhe tregtisë ka marrë hov të madh, veçanërisht pas përmirësimit të infrastrukturës rrugore dhe ndërtimit të objekteve të reja banimi. Sektori terciar përfshin biznese të vogla dhe të mesme, restorante, supermarkete, pika karburanti, shërbime teknike, financiare dhe IT, të cilat krijojnë vende pune dhe kontribuojnë në diversifikimin e ekonomisë.

Sipas të dhënave të Drejtorisë Komunale të Zhvillimit Ekonomik (2023), aktualisht në komunë janë të regjistruara mbi 2,000 biznese aktive, prej të cilave rreth 45% operojnë në tregti dhe shërbime, 30% në industri dhe ndërtim, dhe pjesa tjetër në bujqësi dhe transport.

Ndërtimtaria është ndër sektorët që ka përjetuar rritjen më të madhe në dekadën e fundit, me ndërtimin e objekteve banesore, rrugëve lokale, kanalizimeve dhe projekteve të infrastrukturës publike. Kjo rritje ka gjeneruar punësim sezonal, por gjithashtu ka shtuar nevojën për planifikim urban të kontrolluar dhe menaxhim të qëndrueshëm të tokës ndërtimore.

Struktura ekonomike dhe perspektivat e zhvillimit

Në bazë të strukturës ekonomike aktuale, ekonomia e Drenasit mund të konsiderohet ekonomi e përzier me potencial të lartë zhvillimor, ku industria dhe bujqësia janë sektorë mbizotërues, ndërsa shërbimet dhe tregtia janë në zgjerim të vazhdueshëm.

Në aspektin e të ardhurave, familjet rurale mbështeten kryesisht në prodhimin bujqësor dhe remitanca, ndërsa ato urbane kanë burime të ardhurash më të larmishme nga bizneset, tregtia dhe puna në sektorin publik.

Komuna ka prioritet të zhvillojë më tej zonën industriale të Drenasit, të krijojë inkubatorë biznesi për ndërmarrësit e rinj dhe të nxisë investime të gjelbra, duke përfshirë energjinë diellore dhe efikasitetin energjetik në ndërtesa.

Në strategjinë e zhvillimit 2025–2029, parashikohet që Drenasi të shndërrohet në një qendër të balancuar industrialo–bujqësore, ku zhvillimi ekonomik shkon paralelisht me mbrojtjen e mjedisit dhe rritjen e cilësisë së jetesës.

3.3 Demografia dhe zhvillimi urban

Popullsia e Komunës së Drenasit përbën një ndër asetet më të rëndësishme të zhvillimit të saj social dhe ekonomik. Sipas të dhënave të Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK, Regjistrimi i Popullsisë 2024), komuna numëron rreth 48,079 banorë rezidentë, të shpërndarë në qytetin e Drenasit dhe në 36 fshatra përreth.

Mosha mesatare e popullsisë është rreth 35 vjet, çka tregon për një strukturë relativisht të re dhe aktive, me potencial të madh për zhvillim ekonomik, arsimor dhe kulturor. Përbërja gjinore është pothuajse e baraspeshuar — 50.2% meshkuj dhe 49.8% femra — duke reflektuar një ekuilibër natyral që ndikon pozitivisht në tregun e punës dhe në strukturën familjare.

Në aspektin e dinamikës demografike, Drenasi ka një normë vjetore të rritjes së popullsisë prej rreth 1.2%, që është pak më e lartë se mesatarja kombëtare (1.0%), sipas statistikave të ReK 2024. Kjo rritje i atribuohet disa faktorëve: kthimit të diasporës, rritjes së lindshmërisë në zonat rurale, dhe urbanizimit të përshpejtuar që ka ndodhur gjatë dekadës së fundit. Rritja e popullsisë sjell me vete shtim të kërkesës për shërbime komunale, përfshirë arsimin, shëndetësinë, transportin dhe menaxhimin e mbeturinave, si dhe rritje të presionit mbi infrastrukturën ekzistuese.

Struktura e popullsisë dhe shpërndarja hapësinore

Shpërndarja e popullsisë në territor është e pabarabartë. Rreth 26% e banorëve jetojnë në zonat urbane, ndërsa 74% në zonat rurale, ku familjet zakonisht janë më të mëdha dhe të përfshira në bujqësi apo zejtari. Qyteti i Drenasit, si qendër urbane, përmban institucionet kryesore të arsimit,

administratës, shëndetësisë dhe tregtisë, gjë që ka nxitur migrimin e brendshëm nga fshatrat përreth drejt qendrës komunale.

Në dekadën e fundit, janë vërejtur ndryshime të dukshme në strukturën e vendbanimeve — shumë zona të dikurshme rurale, si Komorani, Llapushniku dhe Krajkova, po marrin karakteristika gjysmë urbane për shkak të ndërtimit të shtëpive të reja, zhvillimit të rrugëve dhe afërsisë me qendrën e Drenasit.

Sipas Drejtorisë së Planifikimit Hapësinor dhe Urbanizmit (2023), numri i ekonomive familjare në komunë është rreth 14,500, me një mesatare prej 4.8 anëtarësh për familje. Kjo tregon një strukturë të qëndrueshme familjare tradicionale, por me tendencë drejt reduktimit të përmasës familjare në zonat urbane, ku format bashkëkohore të banimit po zëvendësojnë strukturat e gjera familjare të dikurshme.

Zhvillimi urban dhe transformimet hapësinore

Procesi i urbanizimit në Drenas është intensifikuar ndjeshëm pas vitit 2010, si rezultat i rritjes ekonomike, migrimit të brendshëm dhe investimeve në ndërtim. Qyteti është shtrirë në drejtim të Komoranit dhe Gllabarit, duke përfshirë zona të reja banimi, lagje moderne dhe komplekse afariste.

Në këtë periudhë është vërejtur një transformim i thellë hapësinor, ku tokat bujqësore dhe disa sipërfaqe natyrore janë shndërruar në zona urbane dhe industriale. Ky zhvillim, ndonëse pozitiv për ekonominë, ka sjellë sfida mjedisore dhe planifikuese, sidomos në aspektin e menaxhimit të tokës, furnizimit me ujë, kanalizimit dhe transportit.

Sipas Planit Zhvillimor Komunal (PZHK 2020–2027+), rritja e shpejtë e qytetit kërkon masa të rrepta për kontrollin e ndërtimit informal, mbrojtjen e tokës bujqësore me vlerë të lartë dhe zhvillimin e zonave të reja urbane të planifikuara.

Presioni mbi infrastrukturën dhe mjedisin

Rritja demografike dhe zgjerimi urban kanë shkaktuar presion të ndjeshëm mbi infrastrukturën publike. Rrjetet e ujësjellësit, kanalizimit, ndriçimit publik dhe mbeturinave kanë nevojë për modernizim dhe zgjerim të kapaciteteve, për të përballuar kërkesat e popullsisë në rritje. Në të njëjtën kohë, zgjerimi i zonave industriale, ndërtimi i objekteve të reja banesore dhe rritja e numrit të automjeteve kanë ndikuar në rritjen e ndotjes së ajrit dhe zhurmës urbane, çka përbën një sfidë për Planin Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM 2025–2029).

Komuna është duke zbatuar një qasje të planifikimit të qëndrueshëm urban, duke promovuar ndërtimin vertikal në vend të shtrirjes horizontale, krijimin e hapësirave të gjelbra, zhvillimin e rrjeteve të biçikletave dhe këmbësorëve, si dhe reabilitimin e infrastrukturës ekzistuese. Qëllimi strategjik është që Drenasi të zhvillohet si një qytet modern, funksional dhe ekologjikisht i qëndrueshëm, ku urbanizimi të mos cenojë cilësinë e jetës dhe mjedisin natyror.

Tendencat e ardhshme demografike dhe urbane

Projeksionet e ASK (2024–2029) parashikojnë që popullsia e komunës mund të arrijë deri në 50,000–52,000 banorë në fund të dekadës, nëse ritmet aktuale të rritjes dhe migrimit mbeten të qëndrueshme. Kjo do të kërkojë planifikim më të integruar hapësinor, rishikim të zonave ndërtimore dhe përmirësim të infrastrukturës urbane, për të shmangur mbingarkesën në shërbime publike dhe degradimin mjedisor.

Në përmbledhje, Drenasi po kalon nga një komunë me karakter rural në një qendër urbane me zhvillim të shpejtë, ku dinamika demografike dhe proceset e urbanizimit janë faktorë kyç për politikatat e ardhshme të planifikimit dhe menaxhimit të qëndrueshëm të territorit.

3.4 Përdorimi i tokës

Struktura e përdorimit të tokës në territorin e Komunës së Drenasit përbën një indikator kyç për planifikimin hapësinor, zhvillimin ekonomik dhe ruajtjen e mjedisit. Toka, si resurs natyror i kufizuar, përbën bazën e zhvillimit bujqësor, industrial dhe urban, prandaj menaxhimi i saj i qëndrueshëm është një ndër prioritetet strategjike të komunës për periudhën 2025–2029. Sipas të dhënave të Planit Zhvillimor Komunal të Drenasit 2023–2029, përdorimi i tokës ndahet si më poshtë:

Tabela 2. Përdorimi i tokës

Lloji i tokës	Sipërfaqja (ha)	Përqindja e sipërfaqes totale
Tokë bujqësore	12,000	41%
Pyje dhe zona të gjelbëruara	6,500	22%
Zona urbane	7,000	24%
Tokë industriale	2,500	9%
Rrugë dhe infrastrukturë	2,000	7%

Analiza e shpërndarjes hapësinore të përdorimit të tokës

Këto të dhëna tregojnë se tokat bujqësore përbëjnë ende pjesën më të madhe të territorit të komunës, me rreth 41% të sipërfaqes totale, që korrespondon me rreth 12,000 hektarë. Kjo tokë përdoret kryesisht për kulturat tradicionale bujqësore si drithërat, perimet dhe bimët foragjere, ndërsa në disa zona periferike janë të pranishme edhe pemishte dhe vreshta. Megjithatë, presioni urban dhe industrial po ndikon ndjeshëm në reduktimin gradual të kësaj kategorie, sidomos në afërsi të qendrës urbane dhe zonës industriale të Ferronikelit.

Në tri zonat pyjore që janë: Pallaniku , Çyçavica dhe Kosmaqi në të cilat përfshihen fshatrat si Arllat, Llapushnik, Negroc, Krajkovë, Baicë, Çikatovë, Gradicë dhe Vasilevë, Korroticë e Epërme dhe Sankoc. Pyjet e Drenasit përbëhen kryesisht nga lajthia, ahu dhe dushku, dhe përveç rëndësisë ekologjike, ato përfaqësojnë edhe burim ekonomik për komunitetet lokale në formën e drurit të zjarrit dhe produkteve pyjore.

Këto zona janë nën presion të lartë nga prerjet e paligjshme dhe zjarret sezonale, ndaj komuna ka në bashkëpunim me Agjencinë e Pyjeve të Kosovës do të ndërmarrin masa të veçanta për ruajtjen, rehabilitimin dhe ripyllëzimin e tyre në kuadër të Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM 2025–2029).

Zonat urbane dhe procesi i urbanizimit

Zonat urbane, të cilat mbulojnë rreth 7,000 hektarë ose 24% të territorit komunal, përfshijnë qytetin e Drenasit dhe qendrat dytësore si Komorani, Llapushniku dhe Gllabari. Zgjerimi urban është përsheptuar ndjeshëm në dekadën e fundit për shkak të rritjes së popullsisë, kthimit të diasporës dhe investimeve në ndërtim, gjë që ka sjellë rritje të kërkesës për tokë ndërtimore.

Ky zhvillim, megjithëse pozitiv për ekonominë lokale, ka krijuar presion të dukshëm mbi tokat bujqësore, të cilat po humbin sipërfaqe çdo vit si pasojë e ndërtimit të lagjeve të reja banesore, zonave tregtare dhe infrastrukturës rrugore.

Për të menaxhuar këtë proces, komuna ka hartuar politika të urbanizimit të qëndrueshëm, përfshirë kufizimin e ndërtimit në tokat me cilësi të lartë bujqësore, promovimin e ndërtimit vertikal në qendrën urbane, si dhe ruajtjen e korridoreve ekologjike brenda qytetit.

Zonat industriale dhe ekonomike

Toka industriale, me një sipërfaqe prej rreth 2,500 hektarësh (9%), është e përqendruar kryesisht në afërsi të zonës industriale të Ferronikelit, në perëndim të qytetit.

Kjo zonë përfshin ndërmarrje të mëdha dhe të mesme që merren me përpunimin e metaleve, prodhimin e materialeve ndërtimore, përpunimin e drurit dhe logjistikën.

Në vitet e fundit, komuna ka filluar të zhvillojë një zonë të re industriale komunale, e planifikuar sipas standardeve mjedisore të BE-së, ku do të inkurajohen investimet e pastra dhe bizneset me ndikim të ulët në mjedis.

Megjithatë, zgjerimi i tokave industriale mbetet sfidë, pasi ai shpesh konkurron me hapësirat bujqësore dhe kërkon balancim të kujdesshëm ndërmjet zhvillimit ekonomik dhe mbrojtjes së resurseve natyrore.

Rrjetet rrugore dhe infrastrukturore

Rreth 2,000 hektarë, që përfaqësojnë 7% të territorit komunal, janë të zëna nga rrugët, hekurudha dhe infrastruktura komunale. Kjo përfshin magjistralen Prishtinë–Pejë, rrugët rajonale që lidhin Drenasin me Skenderajn dhe Malishevën, si dhe rrjetin e rrugëve lokale që përmirësohet çdo vit.

Infrastruktura publike është shtuar ndjeshëm pas vitit 2018 me ndërtimin e rrugëve të asfaltuara, ndriçimit publik, kanalizimeve dhe ujësjellësve. Megjithatë, ky zhvillim kërkon menaxhim të kujdesshëm të territorit, pasi ndërtimet e reja shpesh cenojnë tokat bujqësore dhe zonat e gjelbëruara.

Komuna është duke punuar në digjitalizimin e kadastrës dhe krijimin e një Sistemi të Informacionit Gjeografik (GIS) për monitorimin e ndryshimeve në përdorimin e tokës, në mënyrë që çdo transformim hapësinor të bazohet në të dhëna të sakta dhe vendimmarrje profesionale.

Sfida dhe prioritetet për përdorimin e qëndrueshëm të tokës

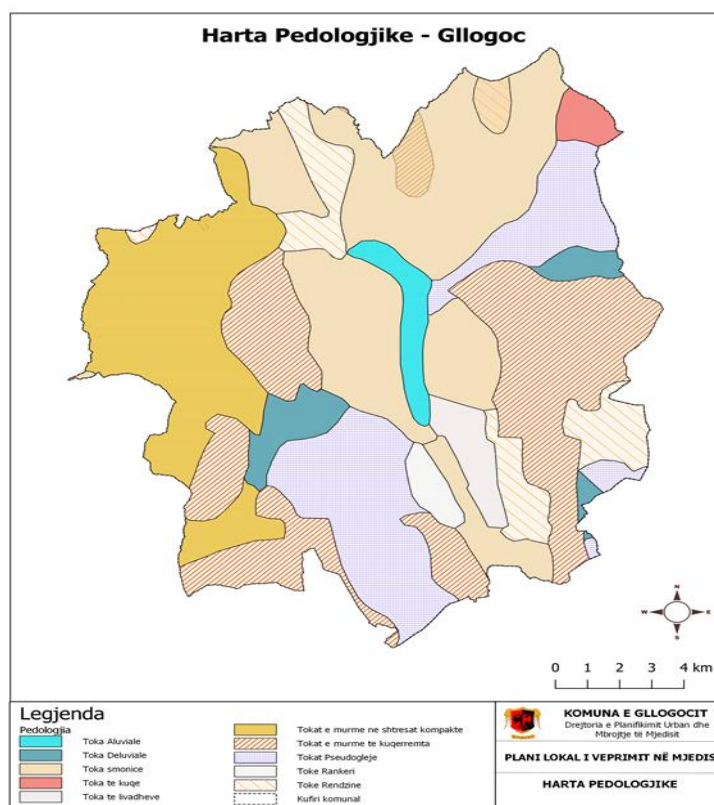
Shpërndarja aktuale e përdorimit të tokës tregon një tendencë drejt reduktimit të hapësirave bujqësore dhe pyjore, si rezultat i zgjerimit urban dhe industrial. Ky proces, nëse nuk menaxhohet me kujdes, mund të shkaktojë humbje të biodiversitetit, erozion të tokës dhe rritje të ndotjes mjedisore.

Për këtë arsye, Plani Zhvillimor Komunal 2023–2029 dhe PLVM 2025–2029 rekomandojnë:

- Ruajtjen e tokave bujqësore me prioritet të lartë, përmes kufizimit të ndërtimit në këto zona;
- Rritjen e sipërfaqeve pyjore dhe gjelbërimin urban për përmirësimin e klimës lokale;
- Zhvillimin e zonave industriale të qëndrueshme, me teknologji të pastra dhe menaxhim të mbetjeve;

- Përdorimin e tokës në bazë të planeve të integruara hapësinore, duke respektuar parimet e zhvillimit të qëndrueshëm.

Në përmbledhje, përdorimi i tokës në Drenas pasqyron një proces të vazhdueshëm transformimi, ku zhvillimi urban dhe industrial duhet të balancohet me ruajtjen e kapaciteteve natyrore dhe bujqësore të territorit. Vetëm përmes planifikimit të kujdesshëm, monitorimit të vazhdueshëm dhe respektimit të kritereve mjedisore, komuna do të mund të sigurojë një zhvillim të qëndrueshëm hapësinor në vitet në vijim.

Harta 2. Harta pedologjike e territorit te Komunës së Glllogocit (Drenasit)

3.5 Burimet natyrore

Komuna e Drenasit është e pasur me burime natyrore të larmishme, të cilat përbëjnë një potencial të madh për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik dhe ekologjik. Këto burime — ujërat, pyjet, ajri dhe toka — kanë rëndësi thelbësore për jetën, prodhimin bujqësor, industrinë dhe mirëqenien e popullsisë.

Megjithatë, ndryshimet klimatike, presioni urban e industrial dhe shfrytëzimi jo i kontrolluar kanë ndikuar në cilësinë dhe qëndrueshmërinë e këtyre resurseve, duke e bërë menaxhimin e tyre një nga prioritetet kryesore të komunës në kuadër të Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) 2025–2029.

Ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore

Rrjeti hidrografik i Drenasit përbëhet nga lumenj, përroska dhe burime nëntokësore, të cilat luajnë rol kyç në furnizimin me ujë të pijshëm, bujqësi dhe ekosisteme.

Lumi Sitnica, që përshkon komunën nga veriu në jug, është burimi më i madh ujëmbledhës dhe përbën aksin kryesor të ujitjes për fushat bujqësore në Arllat, Baicë dhe Korroticë. Përveç tij, përroskat lokale si Përroi i Gllabarit, Baicës, Domanekut dhe Llapushnikut ndihmojnë në pasurimin e sistemit ujqor dhe krijojnë mikrohabitate me vlera ekologjike të rëndësishme.

Në territorin e komunës gjenden gjithashtu burime të ujërave nëntokësore, të cilat furnizojnë sistemin e ujësjellësit komunal dhe disa puse të fshatrave. Analizat e Institutit Hidrometeorologjik të Kosovës (2023) tregojnë se cilësia e ujit në burime është përgjithësisht e mirë, por në disa zona afër zonës industriale janë vërejtur rritje të përqendrimit të metaleve të rënda dhe nitrates, të lidhura me aktivitetet industriale dhe përdorimin e plehrave kimike.

Ndotja e ujërave sipërfaqësore vjen kryesisht nga emisionet industriale të Ferronikelit, mbetjet urbane dhe kanalizimet e pa trajtuara. Aktualisht, vetëm një pjesë e qytetit të Drenasit është e lidhur me sistemin e kanalizimit që derdhet në impiantin e trajtimit, ndërsa zonat rurale ende përdorin gropa septike, të cilat përbëjnë burim potencial kontaminimi për ujërat nëntokësore. Për ta adresuar këtë çështje, PLVM 2025–2029 parashikon ndërtimin e impianteve të reja për trajtimin e ujërave të zeza, rehabilitimin e rrjetit të kanalizimit dhe instalimin e sistemeve të monitorimit të cilësisë së ujit në pikat më të ndjeshme mjedisore.

Pyjet dhe biodiversiteti

Pyjet e Komunës së Drenasit mbulojnë rreth 6,500 hektarë, që përbën rreth 22% të sipërfaqes totale të territorit. Ato janë të përqendruara kryesisht në tri zonat pyjore që janë: Pallaniku, Çyçavica dhe Kosmaqi në të cilat përfshihen fshatrat si Arllat, Llapushnik, Krajkovë, Baicë, Çikatovë, Gradicë dhe Vasilevë, duke krijuar një brez të gjelbër me rëndësi të madhe ekologjike dhe klimatike.

Këto pyje përbëhen kryesisht nga ah, dushk, lajthi dhe shkozë, me përzierje të specieve bimore autoktone që përbëjnë një biodiversitet të pasur. Pyjet jo vetëm që shërbejnë si burim druri për

ngrohje, por gjithashtu kontribuojnë në rregullimin e klimës lokale, ruajtjen e ujërave nëntokësore dhe parandalimin e erozionit.

Sipas të dhënave të Agjencisë së Pyjeve të Kosovës (2023), presioni mbi pyjet është rritur dukshëm gjatë viteve të fundit për shkak të prerjeve ilegale, zjarreve sezonale dhe zgjerimit të zonave ndërtimore. Vetëm në vitin 2023 janë raportuar mbi 80 raste të prerjeve të paligjshme, të cilat kanë ndikuar në fragmentimin e habitatit natyror dhe në humbjen e disa llojeve të rralla të florës.

Cilësia e ajrit dhe ndikimet mjedisore

Ajri në Komunën e Drenasit është një ndër elementet më të ndjeshme mjedisore, i ndikuar drejtpërdrejt nga aktivitetet industriale, trafiku rrugor dhe ngrohja me lëndë fosile. Sipas Raportit të Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK, 2023), nivelet e grimcave PM10 dhe dyoksidit të squfurit (SO₂) në disa zona urbane të Drenasit tejkalojnë kufijtë e lejuar të Direktivës Evropiane 2008/50/EC për cilësinë e ajrit.

Pikat më të ndjeshme janë afër zonës industriale të Ferronikelit dhe përgjatë magjstrales Prishtinë–Pejë, ku lëvizja e automjeteve të vjetra dhe djegia e karburanteve me cilësi të ulët janë burime kryesore ndotjeje.

Në Komunën e Drenasit operojnë mbi pesë gurthyes aktivë, të cilët përbëjnë një nga burimet më të theksuara të ndotjes së ajrit dhe të degradimit të mjedisit natyror. Aktivitetet e tyre, që përfshijnë thyerjen, bluarjen dhe përpunimin e gurëve, gjenerojnë sasi të mëdha pluhuri dhe grimcash të imta që përhapen në atmosferë dhe ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e ajrit. Këto grimca, përveç ndikimit negativ në mjedis, paraqesin edhe rrezik për shëndetin e banorëve përreth, duke shkaktuar probleme respiratore dhe ulje të cilësisë së jetës.

Për më tepër, veprimtaritë e gurthyesve shpesh ndikojnë edhe në degradimin e tokës, shkatërrimin e vegjetacionit përreth dhe ndryshimin e peizazhit natyror. Zhurma e lartë nga pajisjet dhe makineritë, si dhe lëvizjet e vazhdueshme të automjeteve transportuese, shtojnë ndikimin negativ në mjedis dhe komunitet.

Për të reduktuar dhe parandaluar këto ndikime, është e domosdoshme që operatorët e gurthyesve të zbatojnë masa efektive mbrojtëse. Këto përfshijnë vendosjen e filtrave në objektet e thyerjes dhe bluarjes për të ndaluar përhapjen e pluhurit, instalimin e sistemeve të spërkatjes për lagjen e sipërfaqeve gjatë procesit të punës, si dhe ndërtimin e barrierave mbrojtëse ndaj erozionit dhe zhurmës. Po ashtu, pas përfundimit të periudhës së shfrytëzimit, duhet të sigurohet rikthimi i

pronës në gjendjen e saj fillestare përmes rikultivimit të tokës, nivelimit të terrenit dhe zbatimit të projekteve të ripyllëzimit. Këto masa do të kontribuonin në ruajtjen e ekuilibrit ekologjik, përmirësimin e cilësisë së ajrit dhe mbrojtjen e shëndetit të popullatës lokale.

Në periudhat e dimrit, ndotja shtohet ndjeshëm për shkak të përdorimit të drurit dhe qymyrit për ngrohje, veçanërisht në zonat me dendësi të lartë banimi. Kjo ndikon jo vetëm në cilësinë e ajrit, por edhe në shëndetin publik, duke rritur rastet e sëmundjeve respiratore dhe alergjive. Përmirësimi i cilësisë së ajrit është një ndër prioritetet e PLVM 2025–2029, i cili parashikon:

- Instalimin e stacioneve automatike për matjen e ajrit në qendrën e qytetit dhe pranë zonës industriale;
- Subvencionimin e burimeve alternative të energjisë (si peleti dhe panelet diellore);
- Zëvendësimin gradual të automjeteve publike me mjete elektrike ose hibride;
- Mbjelljen e brezave pyjorë përgjatë rrugëve për uljen e ndotjes me pluhur.

Në vitin 2024, AMMK raportoi se për herë të parë në Drenas u krye monitorimi tremujor i përqendrimeve të PM_{2.5} dhe NO₂, duke shënuar një hap të rëndësishëm drejt ndërtimit të një sistemi të integruar të kontrollit të ajrit në nivel lokal.

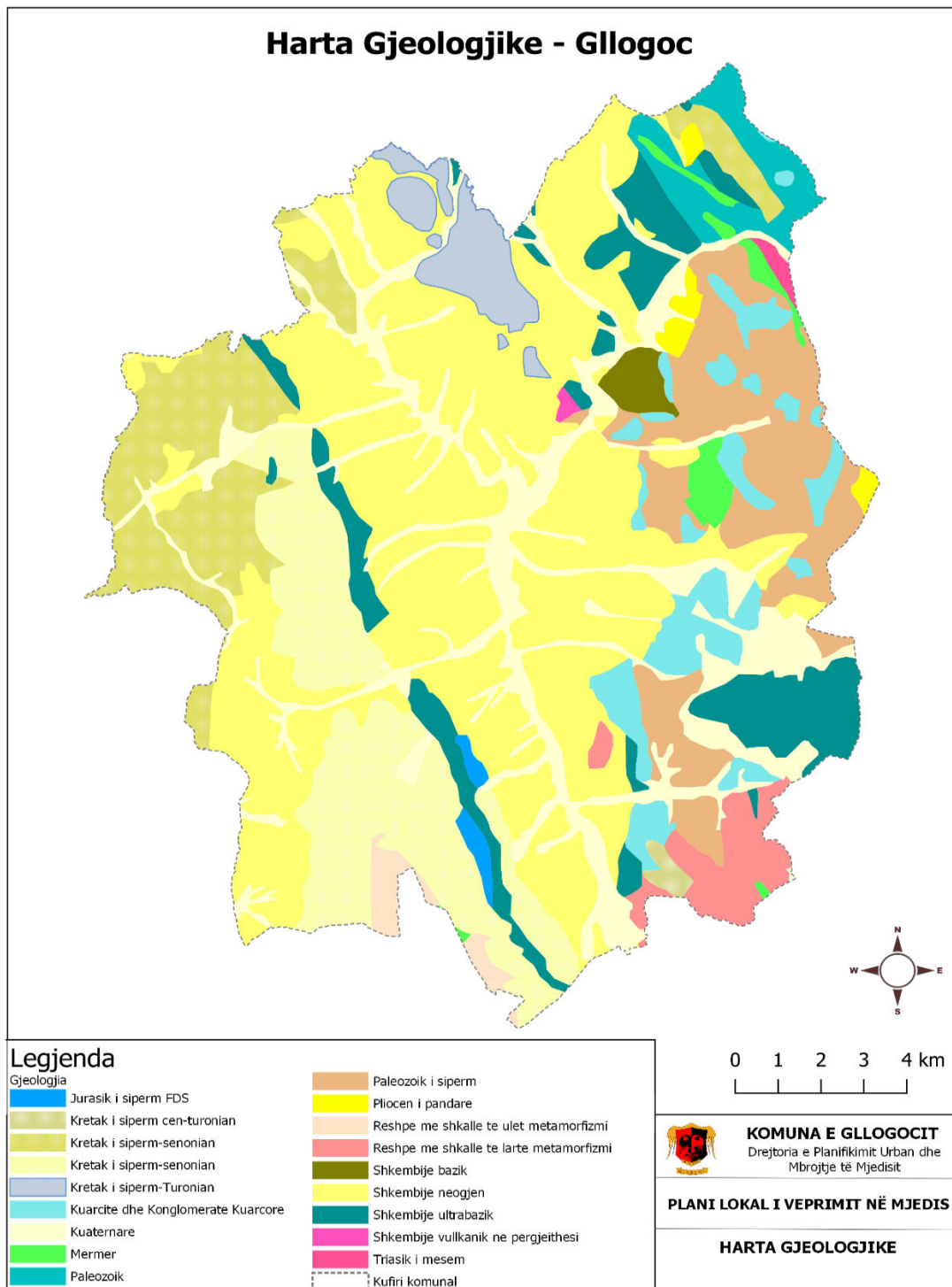
Vlerësim i përgjithshëm dhe sfida për të ardhmen

Burimet natyrore të Drenasit përbëjnë një potencial të madh për zhvillim ekonomik të qëndrueshëm, por ato janë njëkohësisht të brishta dhe të ndjeshme ndaj presioneve njerëzore. Rritja e popullsisë, zgjerimi i zonave urbane dhe industriale, përdorimi i lëndëve fosile dhe shfrytëzimi i pakontrolluar i pyjeve e ujërave kërkojnë një qasje integruese dhe të bazuar në të dhëna shkencore për menaxhimin e tyre.

Komuna ka për synim që përmes Planit të Veprimit Mjedisor, Strategjisë së Zhvillimit të Qëndrueshëm dhe bashkëpunimit me institucionet qendrore të sigurojë:

- Ruajtjen e resurseve ujore dhe pyjore;
- Përmirësimin e cilësisë së ajrit;
- Promovimin e energjisë së pastër dhe teknologjive të gjelbra;
- Krijimin e një baze të dhënash mjedisore digjitale për planifikim afatgjatë.

Në përmbljedhje, ujërat, pyjet dhe ajri përbëjnë shtyllat themelore të ekosistemit të Drenasit. Vetëm përmes menaxhimit të përgjegjshëm, monitorimit të vazhdueshëm dhe ndërgjegjësimi të qytetarëve, komuna do të mund të sigurojë ruajtjen e këtyre pasurive natyrore për gjeneratat e ardhshme.

Harta 3. Harta gjeologjike e territorit të Komunës së Glllogocit

3.6 Infrastrukturë dhe shërbime

Zhvillimi ekonomik, rritja e popullsisë dhe urbanizimi i shpejtë kanë sjellë rritje të konsiderueshme të kërkesës për infrastrukturë moderne dhe shërbime publike të qëndrueshme në Komunën e Drenasit.

Infrastruktura përbën shtyllën themelore të zhvillimit të qëndrueshëm, pasi ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e jetesës, konkurrueshmërinë ekonomike dhe mbrojtjen e mjedisit.

Në vijim paraqitet një pasqyrë e hollësishme e gjendjes aktuale të sektorëve kryesorë infrastrukturorë: transportit, ujësjellësit dhe kanalizimit, energjisë dhe shërbimeve publike.

Transporti dhe lidhjet rrugore

Rrjeti rrugor i Komunës së Drenasit përbën një ndër komponentët më të zhvilluar të infrastrukturës fizike, duke e lidhur territorin me qendrat kryesore ekonomike të Kosovës.

Qyteti i Drenasit ndodhet në një pozitë strategjike përgjatë magjistrales Prishtinë–Pejë, e cila është një nga arteriet më të rëndësishme kombëtare. Kjo rrugë përshkon komunën në drejtim lindje–perëndim, duke e lidhur Drenasin me Prishtinën (rreth 30 km larg) dhe me Pejën në perëndim. Përveç magjistrales, komuna ka një rrjet të gjerë rrugësh lokale dhe rajonale, që lidhin fshatrat me qendrën komunale dhe me zonat industriale. Gjatësia e përgjithshme e rrugëve komunale llogaritet mbi 512.5 kilometra, prej të cilave rreth 70% janë të asfaltuara, ndërsa pjesa tjetër është me zhavorr ose në proces rehabilitimi.

Në aspektin e transportit publik, aktualisht funksionojnë disa linja autobusi dhe furgonësh që lidhin Drenasin me Prishtinën, Skenderajn, Malishevën dhe Fushë Kosovën. Sidoqoftë, mungesa e një stacioni qendror modern të autobusëve, infrastruktura e kufizuar për biçikleta dhe mungesa e korsive për këmbësorë janë çështje që kërkojnë zgjidhje afatmesme.

Në zonën industriale të Ferronikelit, qarkullimi i automjeteve të rënda është i lartë, gjë që shkakton ndotje të ajrit, zhurmë dhe dëmtim të infrastrukturës rrugore. Për këtë arsye, komuna ka parashikuar në planin e saj zhvillimor ndërtimin e një rruge anashkaluese (by-pass) për të devijuar trafikun industrial jashtë qendrës urbane.

Në planin afatgjatë, synohet krijimi i një sistemi të integruar transporti, që përfshin:

- Rregullimin e rrjeteve rrugore dytësore;
- Ndërtimin e parkingjeve publike dhe shtigjeve ekologjike për biçikleta;
- Promovimin e transportit publik të gjelbër me mjete elektrike ose hibride;

- Përdorimin e teknologjive të menaxhimit inteligjent të trafikut për uljen e ndotjes dhe bllokimeve rrugore.

Ujësjiellësi dhe kanalizimi

Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm në Komunën e Drenasit mbulon një pjesë të konsiderueshme të zonës urbane dhe disa qendra të mëdha rurale, si Komorani, Llapushniku, Gllabari dhe Korrotica e Epërme.

Sipas të dhënave të Drejtorisë së Shërbimeve Publike (2023), rreth 85% e popullsisë urbane ka qasje në ujë të pijshëm të rregullt, ndërsa në zonat rurale përqindja është rreth 65%, me diferenca të mëdha midis fshatrave.

Sfidat kryesore lidhen me mungesën e investimeve në rrjetin e vjetër, humbjet e ujit për shkak të rrjedhjeve dhe mosmbylljes së ciklit të furnizimit, si dhe mungesën e impianteve të trajtimit të ujërave të zeza. Aktualisht, një pjesë e ujërave të ndotura shkarkohet në mënyrë të drejtpërdrejtë në përraska, duke ndikuar në ndotjen e mjedisit dhe burimeve ujore. Në kuadër të Planit Lokal për Veprim në Mjedis (2025–2029) dhe bashkëpunimit me KRU “Prishtina”, komuna ka paraparë projekte për:

- Zgjerimin e rrjetit të ujësjiellësit në zonat rurale të pa mbuluara;
- Ndërtimin e impianteve për trajtimin e ujërave të zeza në qytetin e Drenasit;
- Rehabilitimin e puseve të vjetra dhe instalimin e matësve digjitalë të konsumit të ujit;
- Ndërgjegjësimin e qytetarëve për shfrytëzimin racional të ujit dhe mbrojtjen e burimeve ujore.

Energjia dhe ngrohja

Sistemi energjetik i komunës mbështetet pothuajse tërësisht në rrjetin kombëtar të KEDS-it, me shpërndarje stabile të energjisë elektrike në të gjitha zonat urbane dhe pjesërisht rurale. Megjithatë, burimi kryesor i ngrohjes për familjet e Drenasit mbetet druri dhe lëndët fosile (qymyr, pelet), të cilat përdoren sidomos gjatë muajve të dimrit. Kjo formë ngrohjeje tradicionale është ekonomike për shumë familje, por shkakton emisione të larta të CO₂, SO₂ dhe grimcave PM10, duke ndikuar në cilësinë e ajrit dhe shëndetin publik.

Sipas Raportit të Agjencisë së Mjedisit (2023), gjatë periudhës dimërore nivelet e ndotjes nga ngrohja shtëpiake arrijnë deri në dyfishin e kufijve të lejuar, veçanërisht në lagjet urbane ku mungon qarkullimi i ajrit.

Për të reduktuar këto ndikime, Komuna e Drenasit po promovon përdorimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë, përfshirë panelet diellore për ngrohje uji dhe izolimin termik të ndërtesave publike.

Në strategjinë e zhvillimit 2025–2029, parashikohet implementimi i programeve të efikasitetit energjetik në institucione publike, shkolla dhe objekte shëndetësore, si dhe nxitja e partneriteteve publike–private për ndërtimin e kapaciteteve të vogla të energjisë diellore.

Shërbimet publike dhe infrastruktura komunale

Përveç transportit, ujit dhe energjisë, shërbimet komunale përfshijnë edhe menaxhimin e mbeturinave, ndriçimin publik, hapësirat e gjelbra dhe mirëmbajtjen e rrugëve lokale. Komuna bashkëpunon me kompaninë KRM”PASTRIMI” për grumbullimin dhe transportin e mbeturinave, por mbulimi i plotë nuk është arritur ende. Rreth 82.5 % e ekonomive familjare janë të përfshira në sistemin formal të mbledhjes së mbeturinave, ndërsa pjesa tjetër i depoziton ato në mënyrë të pakontrolluar, duke krijuar deponi ilegale.

Ky fenomen paraqet një sfidë serioze mjedisore, ndaj janë planifikuar veprime konkrete për eliminimin e deponive ekzistuese, vendosjen e kontejnerëve të riciklimit dhe ndarjen e mbeturinave në burim (organike, plastike, metalike e qelqi).

Ndriçimi publik është zgjeruar ndjeshëm gjatë viteve të fundit, me instalimin e sistemeve LED në qytetin e Drenasit dhe në disa fshatra. Kjo ka kontribuar në kursim energjie dhe në siguri më të madhe për qytetarët gjatë natës.

Gjithashtu, janë realizuar projekte të reja për hapësira të gjelbra, parqe, kënde lojërash dhe shtigje për këmbësorë, duke ndikuar pozitivisht në cilësinë e jetës urbane dhe mirëqenien sociale.

Sfidat infrastrukturore dhe perspektivat e zhvillimit

Megjithëse infrastruktura e Drenasit ka njohur përmirësime të konsiderueshme, komuna përballet ende me një sërë sfidash strukturore dhe mjedisore. Ndër më të rëndësishmet janë:

- Ndotja e ajrit dhe ujërave nga industria dhe trafiku;
- Presioni mbi tokat bujqësore për shkak të zgjerimit urban dhe industrial;

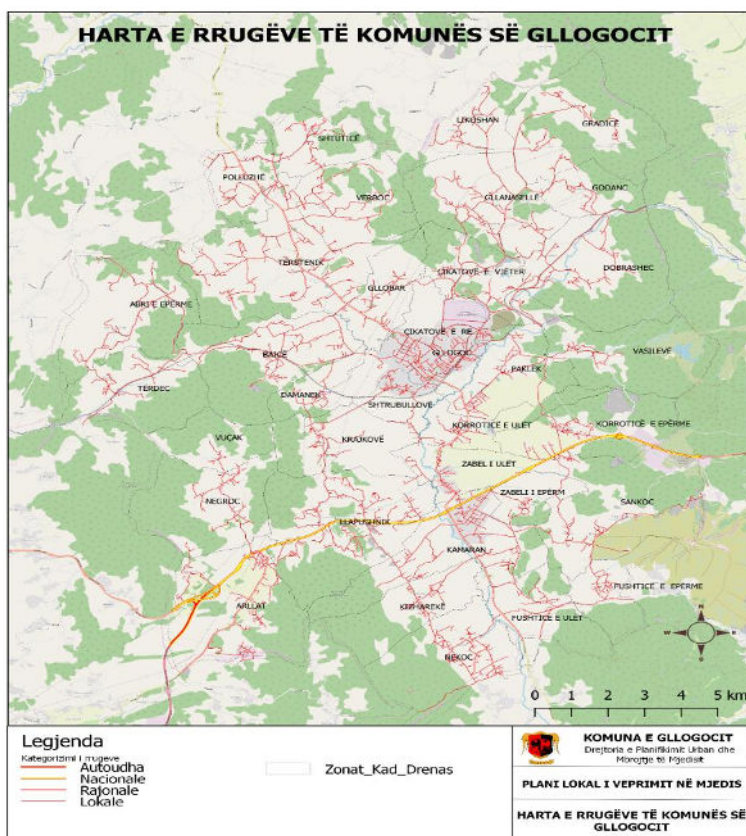
- Mungesa e mbulimit të plotë me ujësjellës dhe kanalizim në zonat rurale;
- Menaxhimi i pamjaftueshëm i mbeturinave dhe riciklimit;
- Ndikimi i burimeve tradicionale të ngrohjes në cilësinë e ajrit.

Për të përballuar këto sfida, Komuna e Drenasit synon që në periudhën 2025–2029 të orientojë politikat e saj drejt infrastrukturës së qëndrueshme dhe miqësore me mjedisin, duke investuar në:

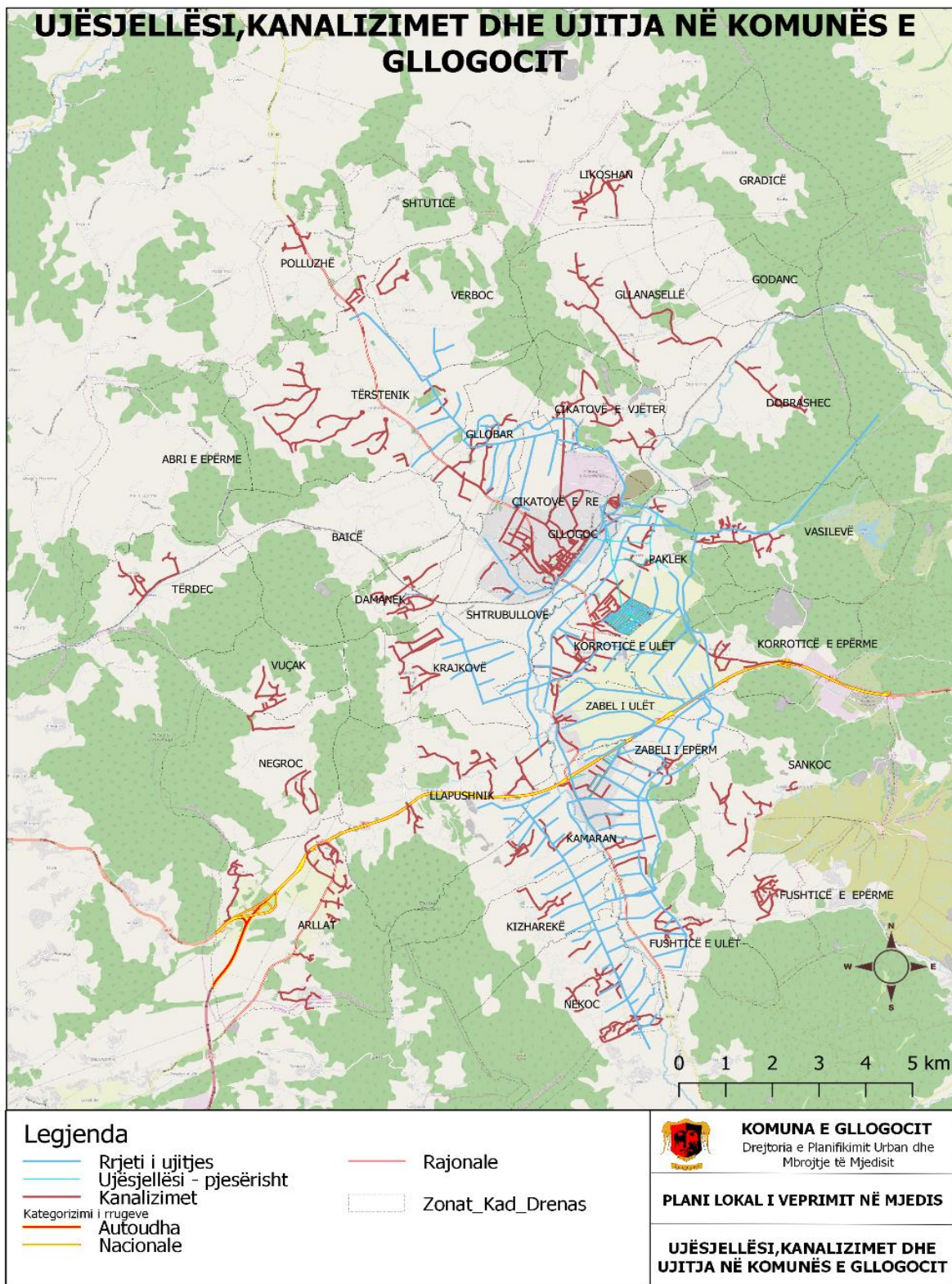
- Energjinë e pastër dhe sistemet diellore;
- Zgjerimin e rrjetit të ujësjellësit dhe kanalizimit;
- Ndërtimin e infrastrukturës për transport publik të gjelbër;
- Rritjen e gjelbërimit urban dhe menaxhimin ekologjik të mbeturinave.

Në përfundim, infrastruktura dhe shërbimet e Drenasit përbëjnë bazën për zhvillimin e ardhshëm të komunës.

Zbatimi i planeve të reja investive, modernizimi i rrjeteve ekzistuese dhe integrimi i teknologjive të gjelbra do ta pozicionojnë Drenasin si një komunë moderne, të qëndrueshme dhe me infrastrukturë të avancuar, në harmoni me mjedisin dhe nevojat e qytetarëve të saj.

Harta 4. Harta e rrugëve në komunën e Glogocit (Drenasit)

Harta 5. Harta e ujësjiellësit kanalizimit dhe ujitjes

4. GJENDJA E MJEDISIT

Mjedisi në Komunën e Drenasit përbën një ndër fushat më të ndjeshme dhe më të rëndësishme për zhvillimin e qëndrueshëm të territorit. Pozita gjeografike në pjesën qendrore të Kosovës, prania e industrisë së rëndë si “NewCo Ferronikeli”, rritja e shpejtë urbane dhe zgjerimi i aktiviteteve bujqësore e ndërtimore kanë sjellë ndryshime të konsiderueshme në cilësinë e ajrit, ujit, tokës dhe biodiversitetit lokal.

Komuna përballlet me sfida të shumta mjedisore, të cilat kërkojnë qasje të integruar, planifikim afatgjatë dhe bashkëpunim ndërinstitucional për të mbrojtur burimet natyrore dhe për të përmirësuar cilësinë e jetës së banorëve.

Presionet kryesore mjedisore

Presionet që ndikojnë në gjendjen e mjedisit të Drenasit janë të shumëfishta dhe të ndërlidhura. Sipas Raportit të Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit (2023) dhe Analizës së Ndikimeve Industriale Lokale (2024), burimet kryesore të ndotjes dhe degradimit mjedisor janë:

- Aktivitetet industriale, veçanërisht nga kompleksi metalurgjik “NewCo Ferronikeli”, i cili lëshon në atmosferë sasi të konsiderueshme të grimcave PM10, oksideve të squfurit (SO₂), oksideve të azotit (NO_x) dhe metaleve të rënda;
- Urbanizimi i shpejtë dhe ndërtimet e pakontrolluara, që kanë reduktuar hapësirat e gjelbra dhe kanë shkaktuar humbje të tokave bujqësore;
- Trafiku në rritje, që ka ndikuar në rritjen e ndotjes së ajrit dhe zhurmës urbane;
- Menaxhimi i pamjaftueshëm i mbeturinave, me prezencë të deponive ilegale në disa zona periferike;
- Prerjet ilegale të pyjeve dhe shfrytëzimi jo i qëndrueshëm i burimeve ujore, që ndikojnë në biodiversitet dhe erozionin e tokës.

Këta faktorë, të kombinuar me mungesën e sistemeve të plota të monitorimit mjedisor, krijojnë një situatë komplekse që kërkon vlerësim dhe ndërhyrje sistematike.

Cilësia e ajrit

Cilësia e ajrit në Drenas është një ndër sfidat më të mëdha mjedisore. Matjet e kryera nga Agjencia e Mjedisit (2023) dhe të dhënat e stacioneve lokale të monitorimit tregojnë se në disa periudha të vitit, sidomos gjatë dimrit, koncentrimet e grimcave PM10 dhe PM2.5 tejkalojnë kufijtë e lejuar nga standardet e BE-së dhe OBSH-së.

Burimet kryesore të ndotjes janë emisionet industriale, trafiku, si dhe ngrohja me dru dhe lëndë fosile në amvisëri.

Në zonën urbane të Drenasit, përqendrimet mesatare të PM10 arrijnë deri në 80–100 µg/m³ në ditët me ngrohje intensive, duke tejkaluar disa herë kufirin ditor prej 50 µg/m³.

Përveç grimcave, është vërejtur edhe prezencë e lartë e dioksidit të squfurit (SO₂), i cili ndikon në shëndetin e qytetarëve dhe acidifikimin e tokës.

Komuna ka filluar zbatimin e programeve për uljen e ndotjes së ajrit, siç janë:

- Nxitja e përdorimit të energjisë së pastër (panelet diellore dhe ngrohja elektrike);
- Rritja e sipërfaqeve të gjelbra dhe mbjellja e brezave pyjorë mbrojtës;
- Kontrolli më rigoroz i emisioneve industriale dhe inspektimet mjedisore periodike;
- Edukimi i publikut për efektet e ngrohjes tradicionale dhe mënyrat alternative të kursimit energjetik.

Burimet ujore dhe cilësia e ujit

Komuna e Drenasit përshkohet nga disa lumenj dhe përroska, ndër të cilët më i rëndësishmi është Lumi Drenica, degë e lumit Sitnicë. Ky sistem ujërash përbën një burim jetik për bujqësinë, industrinë dhe jetën e përditshme të qytetarëve.

Megjithatë, cilësia e ujit është përballur me sfida të mëdha për shkak të shkarkimeve industriale, ujërave të zeza urbane pa trajtim dhe mbeturinave të shpërndara përgjatë brigjeve. Sipas monitorimeve të AMMK-së (2023), në disa segmente të lumit janë regjistruar vlera të larta të përbërjeve kimike, përfshirë nitrate, fosfate dhe metale të rënda, që tejkalojnë standardet kombëtare për ujëra sipërfaqësore.

Në kuadër të Planit Lokal për Veprim në Mjedis, komuna ka paraparë:

- Ndërtimin e impianteve për trajtimin e ujërave të ndotura;
- Rehabilitimin e shtretërve të lumenjve dhe pastrimin e deponive ilegale përgjatë brigjeve;
- Kontrollin e shkarkimeve industriale nëpërmjet licencimit dhe monitorimit periodik;
- Promovimin e bujqësisë së qëndrueshme, me reduktim të pesticideve dhe plehrave kimike.

Toka dhe përdorimi i saj

Tokat bujqësore përbëjnë një aset të çmuar për zhvillimin e komunës, por janë gjithnjë e më shumë nën presion nga ndërtimet urbane dhe industriale.

Sipas Planit Zhvillimor Komunal 2023–2029, rreth 41% e territorit (12,000 ha) janë toka bujqësore, ndërsa 9% janë zona industriale në rritje.

Urbanizimi i pakontrolluar ka çuar në fragmentim të sipërfaqeve të kultivuara, humbje të tokave me vlerë të lartë prodhuese dhe rritje të erozionit në disa zona kodrinore. Në disa lokalitete, është vërejtur edhe kontaminim i lehtë i tokës nga mbeturinat industriale dhe depozitimet e metaleve të rënda, kryesisht përreth zonës së Ferronikelit dhe Komoranit.

Komuna ka në plan të zbatojë masa të mbrojtjes së tokave bujqësore, përfshirë:

- Rishikimin e kufijve të ndërtimit në zonat me potencial të lartë bujqësor;
- Rehabilitimin e tokave të degraduara dhe shndërrimin e tyre në hapësira gjelbërimi;
- Nxitjen e praktikave të bujqësisë organike dhe përdorimin e plehrave natyrale.

Biodiversiteti dhe pyjet

Pyjet e Drenasit mbulojnë rreth 6,500 hektarë, që përbëjnë 22% të territorit. Ato janë kryesisht pyje dushku, ahu dhe lisa të përzier, me një biodiversitet të pasur floristik dhe faunistik. Megjithatë, prerjet ilegale, zjarret periodike dhe ndërtimet pa plan kanë reduktuar ndjeshëm sipërfaqet pyjore dhe kanë ndikuar në fragmentimin e habitateve natyrore. Në raportin e Drejtorisë së Bujqësisë dhe Pylltarisë (2023), vlerësohet se rreth 3–5% e sipërfaqes pyjore humbet çdo vit, për shkak të ndërhyrjeve të paautorizuara dhe mungesës së masave rigjeneruese.

Gjendja e mjedisit në Komunën e Drenasit paraqitet si komplekse dhe sfiduese, por njëkohësisht me potencial të lartë për përmirësim.

Ndikimet negative nga industria, trafiku dhe ndërtimet urbane janë të pranishme, por mund të reduktohen përmes planifikimit të qëndrueshëm, modernizimit të infrastrukturës dhe përfshirjes aktive të qytetarëve në mbrojtjen e mjedisit.

Zbatimi i Planit Lokal për Veprim në Mjedis 2025–2029, i mbështetur në të dhëna statistikore dhe instrumente ligjore të Kosovës, përbën një hap të rëndësishëm për arritjen e objektivit strategjik:

“Një Drenas më i pastër, më i gjelbër dhe më i shëndetshëm, ku zhvillimi ekonomik dhe mbrojtja e mjedisit ecin në harmoni.”

4.1 Ajri

4.1.1 Burimet e ndotjes së ajrit

Ndotja e ajrit në Komunën e Gllogocit është ndër sfidat më të mëdha mjedisore, e ndikuar kryesisht nga aktivitetet industriale, transporti, ngrohja lokale dhe faktorë të tjerë antropogjenë. Këto burime

kontribuojnë në përqendrimet të larta të pluhurit të imët (PM10 dhe PM2.5), oksideve të azotit (NO_x), dioksidit të squfurit (SO₂), monoksidit të karbonit (CO) dhe metaleve të rënda, të cilat ndikojnë negativisht në shëndetin e njerëzve dhe në ekosistemet përreth.

Industria

Burimi kryesor i ndotjes së ajrit në territorin e Gllogocit është Kombinati Metalurgjik “NewCo Ferronikeli”, që përbëhet nga shkretorja dhe dy miniera sipërfaqësore në Çikatovë dhe Gllavicë. Procesi i prodhimit të hekur-nikelit (Fe-Ni) përfshin shkrirjen e xeheve që përmbajnë squfur, si dhe djegien e lëndëve fosile, duke çliruar në atmosferë gaze si SO₂, NO_x, CO₂ dhe pluhur të imët. Gjatë viteve të fundit, në stacionet e monitorimit janë regjistruar tejkalime të ndotësve metalikë, veçanërisht për nikelin (Ni), që është identifikuar në nivele mbi kufirin e lejuar prej 20 µg/m³. Këto tejkalime janë vërejtur në lokacione si Çikatova e Vjetër, Çikatova e Re, Gllobar dhe lagjja e Ferronikelit, sidomos gjatë muajve tetor–dhjetor, kur kushtet meteorologjike favorizojnë përqendrimin e ndotësve.

Monitorimi i emisioneve nga “Feronikeli” kryhet përmes kompanisë “Tehnolab” nga Shkupi, dhe raportet zyrtare të Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK) kanë evidentuar periudha me tejkalim të parametrave të lejuar për SO₂ dhe pluhurat e imët. Përveç Ferronikelit, në territorin e komunës veprojnë edhe punishte metalike, gurëthyes, fabrika betoni dhe impiante të ndërtimit, që përbëjnë burime të rëndësishme të pluhurit dhe gazrave ndotës. Këto aktivitete ndikojnë drejtpërdrejt në ajrin përreth, veçanërisht në zonat e banuara afër Çikatovës dhe Korroticës, ku banorët shpesh raportojnë turbullim të ajrit dhe depozitim të pluhurit në sipërfaqe të hapura.

Transporti

Transporti rrugor është një tjetër kontribuues i rëndësishëm në ndotjen e ajrit. Në komunë qarkullojnë rreth 9,843 automjete, pjesa më e madhe e të cilave janë me motorë me djegie të brendshme dhe me teknologji të vjetër, duke shkarkuar CO₂, CO, NO_x, SO₂ dhe grimca PM10. Lëvizja e automjeteve të rënda industriale përgjatë akseve si rruga nacionale Prishtinë–Pejë dhe ajo regjionale Mitrovicë–Lipjan, si dhe transporti i mineraleve nga kompleksi industrial në Çikatovë, rrit ndjeshëm përqendrimet e ndotësve dhe krijon ndotje të dukshme me pluhur. Për më tepër, mungesa e infrastrukturës përcjellëse, si shtigje për biçikleta dhe këmbësorë, rrit varësinë nga automjetet motorike. Kjo gjendje, e kombinuar me mungesën e kontrollit periodik të

gazrave të shkarkimit dhe përdorimin e karburanteve me cilësi të ulët, e bën transportin një burim të qëndrueshëm të ndotjes në ajër.

Në shumë pjesë urbane, veçanërisht në qendër të qytetit dhe rreth rrethit të Komoranit, ndotja nga trafiku arrin nivele të larta gjatë orëve të pikut. Për shkak të kushteve të terrenit dhe mungesës së gjelbërimit mbrojtës, ndotësit shpërndahen ngadalë, duke ndikuar në shëndetin e qytetarëve dhe në përkeqësimin e cilësisë së jetës urbane.

Ngrohja lokale

Një ndër burimet kryesore sezonale të ndotjes së ajrit në Glllogoc është ngrohja lokale gjatë dimrit. Sipas të dhënave të PLVM, thëngjilli dhe druri dominojnë si burime energjetike në krahasim me peletin dhe naftën, si në objektet publike, ashtu edhe në ekonomitë familjare. Përdorimi i sobave të vjetra dhe kaldajave pa sisteme filtrimi çliron në atmosferë sasi të mëdha pluhuri, CO, NOx dhe komponime organike të paqëndrueshme. Këta ndotës ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e ajrit, sidomos në periudhat me inversone termike, kur shtresat e ajrit të ftohtë e mbajnë ndotjen e bllokuar pranë tokës.

Në këto kushte, përqendrimet e PM10 dhe PM2.5 rriten ndjeshëm, shpesh duke tejkaluar normat e lejuara ligjore, siç dëshmohet nga të dhënat e stacionit të monitorimit në qytet. Në vitin 2018, u regjistruan 82 ditë me tejkalime të parametrave të PM10, kryesisht gjatë dimrit. Ky problem është i pranishëm sidomos në zonat e dendura të banimit ku përdoren dru dhe qymyr për ngrohje, ndërsa mungojnë sistemet e qarkullimit të ajrit.

Një zgjidhje e qëndrueshme, e përmendur në PLVM, është instalimi i sistemit të ngrohjes qendrore me bashkëprodhim të energjisë (ko-gjenerim) duke shfrytëzuar nxehtësinë që lirohet nga kullat e ftohjes së Ferronikelit. Kjo masë do të reduktonte ndjeshëm përdorimin e lëndëve djegëse fosile dhe emetimet e ndotësve lokalë.

Ndotja nga bizneset e vogla dhe aktivitetet urbane

Përveç industrisë dhe transportit, një ndikim të rëndësishëm kanë edhe objektet komerciale të vogla, si furrat e bukës, restorantet, kafenetë, hotelet dhe dyqanet, që përdorin lëndë djegëse për ngrohje ose përgatitje ushqimore. Në komunë janë regjistruar rreth 280 objekte të tilla, të cilat lëshojnë në atmosferë grimca PM10, PM2.5, SO₂ dhe CO.

Ky lloj ndotjeje është i shpërndarë në mënyrë të barabartë nëpër lagjet urbane, por ndikon ndjeshëm në cilësinë e ajrit për shkak të mungesës së oxhaqeve të larta dhe ventilimit efikas. Kjo bën që ndotja të grumbullohet në shtresat e ulëta të atmosferës, sidomos në periudhën e dimrit.

4.1.2 Të dhëna statistikore

Sipas Raportit të Agjencisë së Mjedisit 2023

Tabela 3. Cilësia e ajrit në Drenas

Indikatori	Vlera mesatare vjetore	Kufiri i lejuar (Kosovë)	Statusi
PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	45	40	Tejkalim
SO ₂ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	55	50	Tejkalim
NO ₂ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	35	40	Brenda normës
CO ₂ (ppm)	420	—	normal

Vlerat tregojnë se cilësia e ajrit në disa zona urbane tejkalon kufijtë e lejuar për PM10 dhe SO₂, sidomos gjatë dimrit dhe periudhave me aktivitet të lartë industrial.

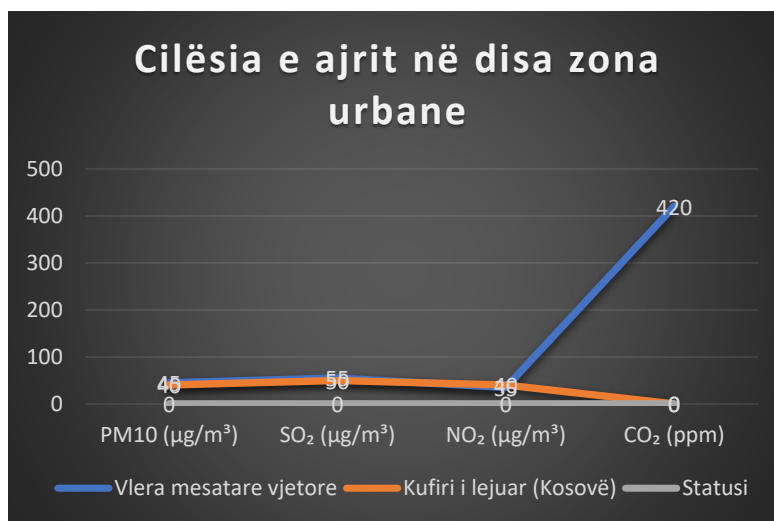

Figura 3. Cilësia e ajrit në disa zona urbane

4.2 Ujërat

4.2.1 Burimet e ujit

- **Ujërat sipërfaqësore:** Lumenjtë Sitnica dhe përroskat lokale përdoren për ujësjellës, bujqësi dhe peshkim.
- **Ujërat nëntokësore:** Përdoren për ujitjen e tokave dhe furnizimin e komuniteteve rurale.

4.2.2 Ndotja e ujërave

Ndotja e ujërave përbën një ndër sfidat më të rëndësishme mjedisore në territorin e Komunës së Drenasit, duke ndikuar drejtpërdrejt në cilësinë e burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Burimet kryesore të ndotjes janë shkarkimet industriale, ujërat e zeza të patrajuara dhe rrjedhjet difuze nga aktivitetet bujqësore. Mungesa e trajtimit të ujërave të ndotura nga zonat urbane dhe industriale, si dhe deponimi i pa kontrolluar i mbetjeve, kanë ndikuar në përkeqësimin e parametrave fizikë, kimikë dhe biologjikë të ujërave.

- **Shkarkimet industriale dhe ujërat e zeza të pa trajtuara** janë faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë në cilësinë e ujit. Fabrika “NewCo Ferronikeli” dhe disa subjekte të tjera ekonomike lëshojnë ujëra teknologjike me përmbajtje të lartë ndotësish organikë dhe inorganikë, të cilët përfundojnë në përroska dhe në lumin Sitnicë. Gjithashtu, mungesa e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura në shumicën e zonave banesore shkakton derdhje të drejtpërdrejtë të ujërave të zeza në kanalet ujëmbledhëse, duke rritur ngarkesën organike dhe mikrobiologjike në mjedis.
- Sipas **Raportit të Agjencisë së Mjedisit të Kosovës (2023)**, në pikat monitoruese përgjatë lumit Sitnica janë evidentuar disa tejkalime të parametrave bazë të cilësisë së ujit, si më poshtë:

Tabela 4. Cilësia e ujit të lumit Sitnicë

Parametër	Sitnica (µg/L)	Kufiri sipas standardeve	Statusi
NH ₄ ⁺ (Amoniumi)	2.5	1.5	Tejkalim
NO ₃ ⁻ (Nitrati)	40	50	Brenda normës
BOD (mg/L)	12	10	Tejkalim
Kripërat totale (mg/L)	350	500	Brenda normës

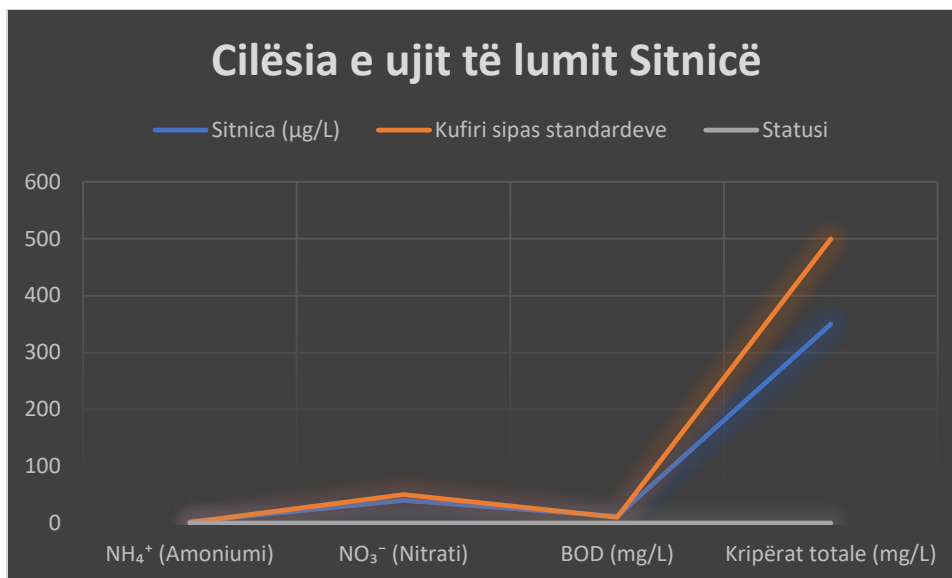

Figura 4. Cilësia e ujit të lumit Sitnicë

Të dhënat tregojnë se përqendrimet e amoniakut (NH₄⁺) dhe ngarkesa organike e matur me BOD tejkalojnë kufijtë e lejuar sipas standardeve kombëtare të cilësisë së ujërave. Këto tejkalime janë tregues të pranishmërisë së ndotjes organike, që buron kryesisht nga ujërat e zeza të patrajtuara, rrjedhjet nga stallat, mbetjet bujqësore, si dhe nga infiltrimet e depozitave industriale.

Prania e amoniakut dhe azotit total në nivele të larta tregon për procesin e dekompozimit të materieve organike dhe për mungesë oksigjeni të tretur në ujë, duke shkaktuar kushte anaerobe që dëmtojnë ekosistemin ujor. Ngarkesa e lartë BOD (Biochemical Oxygen Demand) reflekton shkallën e lartë të konsumit të oksigjenit nga mikroorganizmat për dekompozimin e substancave organike, çka ndikon negativisht në florën dhe faunën ujore.

Nga ana tjetër, përqendrimet e nitratit (NO₃⁻) dhe të kripërave totale janë brenda kufijve të lejuar, megjithëse tendencat e rritjes në periudha të caktuara lidhen me përdorimin intensiv të plehrave kimikë dhe pesticideve në bujqësi. Kjo tregon se ndotja bujqësore është e pranishme, por aktualisht në nivel të moderuar.

Në mungesë të një impianti për trajtimin e ujërave të ndotura urbane dhe industriale, ndotja pritet të mbetet problem serioz edhe në vitet në vijim, nëse nuk ndërmerren masa parandaluese dhe rehabilituese. Rekomandohet që Komuna të intensifikojë bashkëpunimin me Agjencinë e Ujërave dhe institucionet përgjegjëse për monitorim, për të siguruar kontroll më efektiv të shkarkimeve

industriale, përmirësim të infrastrukturës së kanalizimit dhe ngritje të vetëdijes publike për ruajtjen e cilësisë së ujit.

Në përfundim, rezultatet tregojnë qartë se ndotja e ujërave në territorin e Komunës së Drenasit është e lidhur ngushtë me aktivitetet njerëzore – veçanërisht me industrinë dhe bujqësinë – dhe se nevojitet një qasje e integruar për mbrojtjen e burimeve ujore, që përfshin monitorim të rregullt, investime në trajtimin e ujërave të zeza dhe zbatim të masave të qëndrueshme mjedisore.

4.3 Toka dhe përdorimi i tokës

Tokat e Komunës së Drenasit janë një burim i rëndësishëm për zhvillimin ekonomik dhe për mirëqenien e komunitetit lokal. Megjithatë, presioni i vazhdueshëm nga aktivitetet industriale, urbanizimi dhe bujqësia intensive kanë ndikuar në degradimin e cilësisë së tyre, duke sjellë humbje të pjellorisë, ndotje dhe ndryshime në strukturën natyrore të peizazhit.

Degradimi i tokës

Degradimi i tokës në Drenas është një proces i vazhdueshëm që ndodh për shkak të ndikimeve të kombinuara nga industria e rëndë, përdorimi i kimikateve bujqësore, erozioni dhe deponimi i pakontrolluar i mbetjeve. Fabrika “NewCo Ferronikeli” (deponite e saja) lirojnë grimca pluhuri metalik, që përmbajnë nikel, krom dhe hekur, të cilat depozitohen në sipërfaqen e tokës dhe ndikojnë në përmbajtjen kimike të saj. Në Komunën e Drenasit operojnë mbi pesë gurthyes aktivë, të cilët përbëjnë një nga burimet kryesore të ndotjes së ajrit dhe degradimit të mjedisit. Aktivitetet e tyre, që përfshijnë thyerjen dhe bluarjen e gurëve, gjenerojnë sasi të mëdha pluhuri dhe grimcash të imta që ndikojnë në cilësinë e ajrit dhe shëndetin e banorëve përreth. Përveç ndotjes së ajrit, këto veprimtari shkaktojnë degradim të tokës, dëmtim të vegjetacionit dhe ndryshim të peizazhit natyror, ndërsa zhurma dhe trafiku i rëndë rrisin shqetësimet mjedisore dhe sociale.

Për të reduktuar ndikimet negative, kërkohet zbatimi i masave parandaluese si vendosja e filtrave në objektet e përpunimit, instalimi i sistemeve të spërkatjes për uljen e pluhurit dhe ndërtimi i barrierave mbrojtëse ndaj erozionit dhe zhurmës. Pas përfundimit të shfrytëzimit, duhet të bëhet rikultivimi dhe ripyllëzimi i zonave të prekura, me qëllim rikthimin e pronës në gjendjen fillestare dhe përmirësimin e cilësisë së mjedisit lokal.

Në zonat përreth qendrës industriale dhe përgjatë rrjedhës së Sitnicës janë evidentuar vlera të ngritura të metaleve të rënda dhe humbje të pjellorisë. Përdorimi i vazhdueshëm i plehrave kimikë dhe pesticideve, pa respektuar dozimet dhe rekomandimet agronomike, ka ndikuar në uljen e përmbajtjes së materies organike dhe në prishjen e strukturës së tokës.

Tabela 5. Treguesit kryesorë të cilësisë së tokës në Komunën e Drenasit (burim: Raportet komunale dhe AMMK 2023)

Parametër / Tregues	Njësia matëse	Vlera mesatare e matur	Kufiri sipas standardeve kombëtare	Vlerësimi i gjendjes
Materia organike	%	1.4	≥ 2.0	E ulët
pH (reaksioni i tokës)	-	6.3	6.0 – 7.5	Brenda normës
Nikel (Ni)	mg/kg	140	75	Tejkalim i lartë
Krom (Cr)	mg/kg	110	100	Tejkalim i lehtë
Plumb (Pb)	mg/kg	45	50	Brenda normës
Kadmium (Cd)	mg/kg	1.1	1.0	Tejkalim minimal
Pjelloria relative	%	72	≥ 85	E ulët
Tokat e degraduara (sipërfaqe)	ha	285	-	Zonë me ndikim të lartë

Këta tregues tregojnë se tokat bujqësore dhe periferike të komunës janë të ekspozuara ndaj ndotjes metalike dhe humbjes së pjellorisë, veçanërisht në afërsi të zonave industriale. Tejkalimet e vlerave për nikelin dhe kadmiumin janë një sinjal serioz për ndotje afatgjatë, që mund të ndikojë edhe në zinxhirin ushqimor.

Deponitë ilegale

Një problem i shprehur në mënyrë të vazhdueshme në territorin e Drenasit janë deponitë ilegale të mbeturinave. Sipas raportit të mjedisit 2023, janë evidentuar rreth 15–18 pika deponish ilegale, që përfshijnë kryesisht mbetje shtëpiake, inerte ndërtimi dhe materiale plastike.

Këto deponi ndodhen kryesisht në periferi të vendbanimeve, përgjatë rrugëve lokale dhe në afërsi të rrjedhave ujore, duke krijuar ndotje të tokës, ujërave nëntokësore dhe një ndikim negativ vizual në peizazh. Në disa raste, është konstatuar përzierje e mbetjeve të rrezikshme industriale me ato komunale, duke shtuar rrezikun për ndotje kimike të shtresave të tokës.

Përmes aksioneve të përbashkëta me qytetarët dhe organizatat lokale, komuna ka arritur të eliminojë një pjesë të deponive, por, ndonëse sistemi i menaxhimit të mbeturinave ekziston dhe funksionon në mënyrë të përhershme, mungesa e vetëdijesimit qytetar mbetet një problem thelbësor. Për pasojë, krijohen shpesh deponi ilegale në zona të ndryshme, sidomos nga operatorët ekonomikë të ndërtimit, të cilët zhvillojnë aktivitetet e tyre jashtë zonës së Drenasit, duke ndikuar drejtpërdrejt në ndotjen dhe degradimin e mjedisit.

Tabela 6. Deponitë ilegale të identifikuara në territorin e Komunës së Drenasit (2023)

Nr.	Lokacioni	Tipi i mbetjeve	Sipërfaqja (m²)	Statusi aktual
1	Gllobar	Inerte industriale dhe metalike	2,500	Aktive
2	Fushë Glllogovc	Mbetje komunale të përziera	1,200	Pjesërisht pastruar
3	Komoran – rruga nacionale	Plastikë dhe goma	800	Aktive
4	Tërstenik	Inerte ndërtimi	1,000	Pastruar
5	Çikatovë e Vjetër	Mbetje bujqësore dhe urbane	600	Aktive
6	Poklek	Mbetje komunale	700	Pastruar
7	Baicë	Përzierje mbetjesh ndërtimore	1,100	Aktive

Totali i sipërfaqes së ndotur nga deponitë ilegale llogaritet të jetë **rreth 9,000–10,000 m²**, duke ndikuar drejtpërdrejt në cilësinë e tokës dhe në ambientin përreth.

Përdorimi i tokës

Struktura e përdorimit të tokës në komunë paraqitet e larmishme, por e karakterizuar nga presion i lartë urban dhe industrial.

Tabela 7. Struktura e përdorimit të tokës në Komunën e Drenasit (2023)

Kategoria e tokës	Sipërfaqja (ha)	Përqindja (%)	Vlerësim i ndikimit
Tokë bujqësore	12,500	41%	Presion mesatar nga ndotja
Pyje dhe zona të gjelbra	6,700	22%	Presion i ulët, por rrezik nga prerjet
Zonë urbane dhe industriale	12,000	39%	Presion i lartë ekologjik
Tokë e degraduar / e braktisur	700	2%	Zonë me ndikim të lartë

Përhapja e ndërtimit dhe zhvillimi i industrisë kanë shkaktuar tkurrje të zonave bujqësore dhe pyjore, duke çuar në fragmentim të habitateve natyrore dhe humbje të biodiversitetit.

Masa dhe rekomandime për përmirësim

1. Monitorim i vazhdueshëm i cilësisë së tokës përmes analizave vjetore të parametrave kimikë dhe biologjikë.
2. Rehabilitim i zonave të degraduara përmes mbulimit me shtresë pjellore dhe pyllëzimit.
3. Reduktim i përdorimit të plehrave kimikë dhe orientim drejt bujqësisë organike.
4. Eliminim i deponive ilegale dhe krijim i një sistemi elektronik për raportimin e tyre.
5. Kontroll më i rreptë i ndotjes industriale përmes inspektimeve periodike dhe kërkesave për trajtimin e mbetjeve teknologjike.
6. **Zbatim i planifikimit hapësinor ekologjik**, që ruan ekuilibrin ndërmjet zhvillimit ekonomik dhe mbrojtjes së mjedisit.

Gjendja aktuale e tokës në Komunën e Drenasit paraqet rrezik për produktivitetin bujqësor, shëndetin publik dhe ekosistemet natyrore. Megjithatë janë ndërmarrë hapa pozitivë në menaxhimin e mbetjeve dhe rehabilitimin e disa zonave, është e domosdoshme të zbatohet një qasje e integruar për menaxhimin e tokës, që kombinon masa parandaluese, teknika të qëndrueshme bujqësore dhe mbrojtje ligjore të mjedisit. Vetëm përmes monitorimit sistematik dhe planifikimit të kujdesshëm mund të ruhet funksioni ekologjik dhe ekonomik i tokës për brezat e ardhshëm.

4.4 Biodiversiteti dhe pyjet

- Pyjet mbulojnë rreth 22% të territorit, me specie të ndryshme druri dhe flora/faunë të pasura.
- Presioni kryesor: prerjet ilegale, ndërtimet e paligjshme dhe ndotja.
- Sipas Strategjisë Kombëtare për Biodiversitetin 2021–2025, Drenasi është zonë me biodiversitet të konsiderueshëm, veçanërisht për zogjtë dhe specie të rralla bimore.

4.5 Menaxhimi i mbeturinave

- Në komunë prodhohen rreth 7,209 tonë mbeturina vjetore, sipas raporteve komunale 2023.
- Vetëm **82.5%** mbulohet nga shërbimet komunale të mbeturinave; pjesa tjetër depozitohet ilegalisht.
- Plan Komunal i menaxhimit të mbeturinave parashikon ndërtimin e një qendre riciklimi dhe mbylljen e deponive ilegale brenda 3–5 viteve.

4.6 Zhurma dhe ndotjet e tjera

- Nivelet e zhurmës tejkalojnë kufijtë e rekomanduar në zonat urbane pranë rrugëve kryesore dhe zonave industriale.
- Aktiviteti industrial dhe trafiku kontribuojnë në ndotje akustike që ndikon në shëndetin e banorëve dhe cilësinë e jetës.

4.7 Ndryshimet klimatike dhe sfidat e ardhshme

- Temperaturat mesatare vjetore janë rreth **11.5°C**, me rritje të lehtë gjatë dekadës së fundit (+0.3°C/10 vite).
- Shtimi i periudhave të thatësisë dhe përmbytjeve kërkon planifikim të kujdesshëm të infrastrukturës dhe bujqësisë.
- PLVM duhet të adresojë edhe masat për adaptim ndaj ndryshimeve klimatike.

Analiza e gjendjes së mjedisit tregon se Komuna e Drenasit ka sfida të shumta në të gjitha sektorët: ajrin, ujin, tokën, biodiversitetin dhe menaxhimin e mbeturinave.

5. ANALIZA DPSIR DHE IDENTIFIKIMI I PROBLEMEVE KRYESORE

Modeli **DPSIR** është një mjet analitik që ndihmon në kuptimin e marrëdhënieve ndërmjet aktiviteteve njerëzore dhe ndikimeve në mjedis. Përdorimi i tij për Komunën e Drenasit siguron një pasqyrë të qartë të problemeve kryesore dhe veprimeve të nevojshme.

5.1 Faktorët ndikues në mjedis

Faktorët ndikues në mjedis janë faktorë ekonomikë, socialë dhe teknologjikë që kanë ndikim mbi mjedisin:

- **Industria:** Shkritorja “Feronikeli” dhe objektet e tjera industriale ndikojnë në ajrin, tokën dhe ujin.
- **Urbanizimi i shpejtë:** Zgjerimi i zonave urbane dhe industriale rrit kërkesat për tokë dhe shërbime, duke shkaktuar presion mbi resurset natyrore.
- **Bujqësia intensive:** Përdorimi i pesticideve dhe plehrave kimike ndikon në tokë, ujë dhe biodiversitet.
- **Transporti:** Rritja e trafikut kontribuon në emetime të gazrave dhe ndotje akustike.
- **Ndryshimet klimatike:** Thatësira dhe përmytjet shtojnë presionin mbi burimet natyrore dhe infrastrukturën.

5.2 Faktorët ndikues

Faktorët ndikues janë aktivitetet konkrete që ndikojnë drejtpërdrejt mbi mjedisin:

- Emetimet industriale dhe urbane të SO₂, NO_x, PM₁₀ dhe CO₂.
- Shkarkimet e ujërave të zeza dhe industriale në lumenj dhe përroska.
- Deponitë ilegale dhe menaxhimi joefektiv i mbeturinave.
- Përdorimi i pakontrolluar i tokave bujqësore dhe pyjeve.
- Zhurma në zonat urbane dhe industriale.

5.3 Gjendja

Gjendja e mjedisit pasqyron efektet e presioneve mbi burimet natyrore:

- Ajri: tejkalime të PM10 dhe SO₂ në disa zona urbane.
- Ujërat: përqendrimet të larta të NH₄⁺ dhe Kërkesa biokimike për oksigjen (KBO) në lumenjtë lokalë.
- Tokat: humbje e pjellorisë, degraduar nga kimikatet dhe aktivitetet industriale.
- Pyjet dhe biodiversiteti: reduktim i sipërfaqes së pyjeve, shfaqje e specieve invazive.
- Mbeturinat: prezenca e 15+ deponive ilegale.
- Zhurma: tejkalon kufijtë e rekomanduar pranë rrugëve dhe zonave industriale.

5.4 Ndikimet

Ndikimet përfshijnë pasojat për shëndetin e njerëzve, ekonominë dhe ekosistemet:

- Shëndeti i banorëve: sëmundje respiratore dhe alergji nga ndotja e ajrit.
- Ekonomia: humbje produktiviteti në bujqësi dhe kostot e trajtimit të ujërave të ndotura.
- Cilësia e jetës: ulje e standarteve për jetesë në zonat urbane dhe rurale.
- Ekosistemet: degradimi i habitatit dhe ulja e biodiversitetit.

5.5 Reagimi

Veprimet aktuale dhe të propozuara për adresimin e problemeve:

- Investime në menaxhimin e mbeturinave dhe riciklim.
- Projekte për trajtimin e ujërave të zeza.
- Masat për mbrojtjen e pyjeve dhe biodiversitetit.
- Monitorim i ajrit dhe ujërave sipërfaqësore nga institucionet lokale dhe qendrore.
- Edukim dhe ndërgjegjësim i komuniteteve lokale për praktika mjedisore të qëndrueshme.

5.6 Identifikimi i problemeve kryesore

Bazuar në DPSIR, problemet kryesore mjedisore në Drenas janë:

1. Cilësia e dobët e ajrit, sidomos PM10 dhe SO₂.

2. Ndotja e ujërave, për shkak të ujërave të zeza dhe shkarkimeve industriale.
3. Degradimi i tokës bujqësore dhe pyjeve.
4. Mbeturinat ilegale dhe menaxhimi i pamjaftueshëm i mbeturinave.
5. Humbja e biodiversitetit dhe degradimi i habitatit natyror.
6. Zhurma dhe ndotjet akustike në zonat urbane.
7. Ndryshimet klimatike, duke rritur riskun nga thatësitë dhe përmbytjet.

Bazuar në analizën e gjendjes së mjedisit dhe DPSIR, Komuna e Drenasit ka identifikuar një seri objektivash strategjike për zhvillim të qëndrueshëm dhe mbrojtje të mjedisit. Objektivat lidhen me sektorët kryesorë: ajri, ujërat, toka, biodiversiteti, menaxhimi i mbeturinave, zhurma dhe ndryshimet klimatike.

6.OBJEKTIVAT DHE PRIORITETET STRATEGJIKE

6.1 Objektivat kryesore

- **Përmirësimi i cilësisë së ajrit**
  - Reduktimi i emetimeve industriale dhe urbane;
  - Promovimi i ngrohjes së pastër dhe përdorimi i energjisë së rinovueshme;
  - Monitorim i vazhdueshëm i cilësisë së ajrit dhe publikimi i raporteve për qytetarët.
- **Menaxhimi i ujërave dhe përmirësimi i cilësisë së tyre**
  - Trajtimi i ujërave të zeza dhe industriale përpara shkarkimit;
  - Mbrojtja e lumenjve dhe përroskave nga ndotja;
  - Përdorimi i praktikave të bujqësisë të qëndrueshme për reduktimin e ndotjes nga plehrat dhe pesticide.
- **Përmirësimi i gjendjes së tokës**
  - Kontrolli i përdorimit të tokës dhe mbrojtja e tokës bujqësore;
  - Parandalimi i deponive ilegale dhe degradimit të tokës.
- **Ruajtja e biodiversitetit dhe habitatit natyror**
  - Mbrojtja e specieve të rralla dhe invazive;
  - Krijimi i zonave të mbrojtura dhe rehabilitimi i ekosistemeve të dëmtuara;
  - Edukim dhe ndërgjegjësim i komuniteteve për ruajtjen e biodiversitetit.
- **Menaxhimi i mbeturinave dhe riciklimi**
  - Implementimi i një sistemi efektiv për mbledhjen, riciklimin dhe përpunimin e mbeturinave;
  - Mbyllja e deponive ilegale dhe vendosja e stacioneve të riciklimit;
  - Edukim i komunitetit për reduktimin dhe menaxhimin e mbeturinave.
- **Reduktimi i ndotjes akustike (zhurma)**
  - Zbatimi i masave për reduktimin e zhurmës pranë rrugëve kryesore dhe zonave industriale;
  - Monitorimi dhe vlerësimi i nivelit të zhurmës sipas standardeve kombëtare.

➤ **Adaptimi ndaj ndryshimeve klimatike**

- Zbatimi i masave për parandalimin e përmytjeve dhe thatësirave;
- Promovimi i teknologjive të qëndrueshme dhe energjisë së rinovueshme;
- Integrimi i parimeve të zhvillimit të qëndrueshëm në të gjitha projektet komunale.

6.2 Prioritetet strategjike

Prioritetet përcaktojnë **rendin e zbatimit të objektivave**, bazuar në urgjencën dhe ndikimin mbi mjedisin dhe komunitetin:

➤ **Afatshkurtër (1–2 vite)**

- Monitorimi i ajrit dhe ujërave;
- Mbyllja e deponive ilegale dhe vendosja e sistemeve bazike për mbeturinat;
- Ndërgjegjësimi i komuniteteve për praktika të qëndrueshme.

➤ **Afatmesëm (3–5 vite)**

- Investime në trajtimin e ujërave të zeza dhe industriale;
- Reduktimi i emetimeve nga ngrohja dhe trafiku.

➤ **Afatgjatë (5–10 vite)**

- Zbatimi i masave për adaptim ndaj ndryshimeve klimatike;
- Integrimi i energjisë së rinovueshme dhe teknologjive të gjelbra;
- Mbrojtja dhe restaurimi i biodiversitetit dhe habitatit natyror në nivel të gjerë.

6.3 Lidhja me Planin Kombëtar të Veprimit në Mjedis

Objektivat dhe prioritetet e PLVM Drenas janë në përputhje me PKVM 2022 dhe strategjitë kombëtare, duke adresuar sfidat lokale dhe duke kontribuar në arritjen e qëllimeve mjedisore të Kosovës. Integrimi i këtij plani me dokumentet kombëtare siguron koherencë ligjore, teknike dhe financiare.

7. PLANI I VEPRIMIT

7.1 Struktura e planit të veprimit

Plani i Veprimit përbëhet nga:

- Aktivitetet për përmirësimin e cilësisë së ajrit
- Aktivitetet për menaxhimin e ujërave dhe trajtimin e ndotjes
- Aktivitetet për mbrojtjen e tokës
- Aktivitetet për ruajtjen e biodiversitetit dhe habitatit natyror
- Aktivitetet për menaxhimin e mbeturinave dhe riciklimin
- Aktivitetet për reduktimin e zhurmës
- Aktivitetet për adaptim ndaj ndryshimeve klimatike

Secili grup veprimesh përfshin: aktivitetet kryesore, institucionet përgjegjëse, indikatorët e suksesit, burimet e nevojshme dhe afatet kohore.

Tabela 8. Plani i veprimit dhe afatet kohore të zbatimit (2025–2029)

Nr.	Prioriteti mjedisor	Aktiviteti i propozuar	Afati i zbatimit			Institucioni përgjegjës
			2025	2026	2027	
1	Menaxhimi i mbeturinave	Identifikim i deponive ilegale dhe pastrimi periodik i tyre	2025	2026	2027	Drejtoria për Shërbime Publike, Inspektorati
		Fushatë vetëdijesimi “Riciklo për Drenasin e Pastër” me shkolla apo biznese		2026	2027	Drejtoria e Arsimit / OJQ lokale
		Mirëmbajtja e Deponisë së mbeturinave Inerte/ndërtimore	2025	2026	2027	Komuna e Drenasit / Ndërmarrja “Pastrimi”
		Vendosja e tabelave ndaluese për hedhje mbeturinash në zona rurale	2025		2028	
2	Mbrojtja e ujërave dhe lumenjve	Pastrimi i brigjeve të lumit Drenica dhe ndalimi i derdhjeve ilegale		2026	2027	Drejtoria për Shërbime Publike, Inspektorati
		Instalimi i 5 filtrave të thjeshtë për ujërat e ndotura nga bizneset lokale			2027	Inspektorati Komunal / Bizneset
		Kontrolli dhe raportim tremujor i ndotjes së ujërave sipërfaqësore	2025	2026	2027	Drejtoria për Mjedis

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

		Mirëmbajtja e kanalizimeve fekale dhe Atmosferike	2025	2026	2027	DSHPE-ja, KRU"Prishtina"
3	Cilësia e ajrit dhe ndotja nga trafiku	Fushatë/Informim I ekonomive familjare për mos-përdorim të djegjes së Thengjillit për ngrohje	2025	2026	2027	DUMM, DSHPE, Inspektorati
		Rritje e gjelbërimit përgjatë rrugëve kryesore		2026	2027	DUMM
		Ndërtimi i shtigjeve për biçikleta dhe promovim i transportit publik	2025	2026	2027	Drejtorja e Infrastrukturës
		Ndërtimi dhe zgjerimi dhe mirëmbajtja e parkingjeve	2025	2026	2027	Drejtorja e Infrastrukturës, DSHPE-ja
		Ndërtimi dhe zgjerimi I vendndaljeve për autobus	2025		2027	Drejtorja e Infrastrukturës, DSHPE-ja
4	Eficienca e energjisë dhe energjia e rinovueshme	Izolimi termik i objekteve publike (shkolla, komuna, qendra mjekësore etj).		2026	2027	Drejtorja e Arsimit, DSHPE, Donatoret
		Vendosja e paneleve diellore në objektet publike	2025	2026	2027	Drejtorja e Shërbimeve Publike,Donatoret
		Trajnime për kursim energjie për qytetarë dhe biznese			2027	Komuna / Oda Ekonomike
5	Mbrojtja e biodiversitetit dhe pyjeve	Mbjellja e drunjëve dhe fidanëve në zonat e degraduara (bashkë me shkolla dhe OJQ)			2027	Drejtorja e Bujqësisë
		Krijimi i bazës së të dhënave në GIS për drunjët e mbjellur dhe zonat e gjelbra		2026	2027	DUMM
		Vendosja e tabelave informuese për florën dhe faunën lokale			2027	KOMUNA
6	Menaxhimi i tokës dhe zonave të ndotura	Identifikimi dhe rehabilitimi i 3 zonave të mbeturinave inerte			2027	Drejtorja për Mjedis,DSHPE-ja
		Rregullimi i deponive të ilegale dhe vendosja e tabelave ndaluese	2025	2026	2027	Komuna e Drenasit
		Fushatë kundër hedhjes së mbeturinave ndërtimore në fshatra		2026	2027	Drejtorja e Inspektionit

PLANI LOKAL I VEPRIMIT NË MJEDIS 2025 – 2029

7	Edukimi dhe pjesëmarrja e komunitetit	Fushatë “ Bashkë për Drenasin e Gjelbërt” me pastrime publike dhe aktivitete në shkolla		2026	2027	Drejtoria e Arsimit / OJQ
		Trajnime për të rinjtë mbi menaxhimin e mjedisit dhe vullnetarizmin		2026	2027	Drejtoria për Kulturë e Rini
		Krijimi i një platforme online për raportim të ndotjeve nga qytetarët dhe vendosja e linkut në webfaqen komunale		2026	2027	Komuna e Drenasit / DUMM

Plani i Veprimit siguron një udhërrëfyes të qartë dhe të detajuar për komunën, duke lidhur problemet kryesore mjedisore me objektivat strategjike dhe veprimet konkrete. Ai ofron gjithashtu indikatorë matës dhe afate kohore, që lejojnë monitorimin dhe vlerësimin e suksesit të implementimit të masave.

8. MONITORIMI DHE VLERËSIMI I ZBATIMIT

Monitorimi dhe vlerësimi janë elemente kyçe për të siguruar që Plani Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) të zbatohet me efikasitet dhe të arrihen objektivat strategjikë. Ky seksion përcakton strukturën e monitorimit, indikatorët e performancës dhe mekanizmat e raportimit.

8.1 Qëllimi i monitorimit

Qëllimi i monitorimit është të sigurohet:

- Vlerësimi i progresit të implementimit të veprimeve;
- Identifikimi i sfidave dhe pengesave;
- Marrja e vendimeve të bazuara në të dhëna reale;
- Përmirësimi i vazhdueshëm i masave dhe prioriteteve;
- Informimi i qytetarëve dhe institucioneve për gjendjen mjedisore dhe rezultatet e arritura.

8.2 Mekanizmat e monitorimit

Mekanizmat përfshijnë:

- **Raportimet periodike të institucioneve përgjegjëse**
  - Çdo drejtori komunale dhe institucione pjesëmarrëse dorëzojnë **raporte tremujore** mbi progresin e veprimeve;
  - Raportet përfshijnë të dhëna të matshme (parametra ajri, ujë, tokë, biodiversitet, mbeturina, zhurmë).
- **Përdorimi i indikatorëve të performancës**
  - Për secilin veprim, përcaktohen indikatorë të matshëm, të cilët lejojnë vlerësimin objektiv të arritjeve;
  - Shembuj të indikatorëve:
    - % ulje e PM10/SO₂;
    - % ujërave të trajtuara;
    - Numri i fushatave edukative dhe pjesëmarrësve;
    - % riciklimi i mbeturinave.

➤ **Mbledhja dhe verifikimi i të dhënave**

- Të dhënat mblidhen nga laboratore, sensorë, GIS dhe burime zyrtare;
- Drejtoria e Mjedisit komunale siguron verifikimin dhe konsistencën e të dhënave.

➤ **Punëtoritë dhe vlerësimet me palët e interesit**

- Organizohen përmbledhje gjashtëmujor me komisionin dhe komunitetin për të vlerësuar progresin;
- Marrja e feedback-ut nga qytetarët, shoqëria civile dhe bizneset për efektivitetin e veprimeve.

8.3 Raportimi i progresit

➤ **Raporti tremujor**

- Përgatitet nga drejtoria përgjegjëse dhe dorëzohet tek komisioni;
- Përfshin tregues të detajuar mbi realizimin e veprimeve dhe indikatorët e performancës.

➤ **Raporti vjetor**

- Përgatitet nga komisioni në bashkëpunim me ekspertin;
- Përmban vlerësim të plotë të progresit, sfidave, rekomandimeve dhe veprimeve të reja;
- Publikohet për qytetarët dhe instancat qendrore për transparencë.

➤ **Raportet e jashtme dhe auditimet**

- Institucionet qendrore dhe partnerët financiarë mund të kërkojnë auditime dhe raporte të verifikuara;
- Kjo siguron llogaridhënie dhe përdorim efektiv të burimeve.

8.4 Roli i komisionit dhe ekspertit

• **Komisioni**

- Mbikëqyr implementimin e PLVM;
- Siguron koordinimin ndërmjet drejtorive dhe institucioneve përgjegjëse;
- Analizon raportet tremujore dhe vjetore, dhe propozon veprime korrigjuese.

- **Eksperti**

- Mbështet komisionin në analizën e të dhënave dhe interpretimin e indikatorëve;
- Asiston në përgatitjen e raporteve vjetore dhe rekomandimeve për veprime korrigjuese;
- Siguron që praktikat e monitorimit janë në përputhje me standardet kombëtare dhe ndërkombëtare.

8.5 Vlerësimi i efektivitetit

- **Metodat e vlerësimit** përfshijnë krahasimin e indikatorëve vjetorë me bazën fillestare, analizën e trendit dhe identifikimin e përmirësimeve apo mangësive.
- **Indikatorët e suksesit:**
  - Ulja e ndotjes së ajrit dhe ujit;
  - Përmirësimi i menaxhimit të mbeturinave;
  - Pjesëmarrje më e lartë e komunitetit në aktivitete edukative dhe projektet mjedisore.

Pra vendosim strukturën e monitorimit dhe vlerësimit, duke garantuar që PLVM të zbatohet në mënyrë efektive, transparente dhe të matshme. Mekanizmat e përcaktuara sigurojnë që çdo problem i identifikuar të adresohet me veprime korrigjuese dhe që objektivat strategjike të arrijnë rezultatet e dëshiruara për Komunën e Drenasit.

9. FINANCIMI DHE BURIMET E NEVOJSHME PËR ZBATIMIN E PLVM

Zbatimi i Planit Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) kërkon burime të mjaftueshme financiare, materiale dhe njerëzore. Në këtë pjesë të planit përcaktojmë kostot e veprimeve, burimet e financimit, partneritetet dhe menaxhimin e burimeve, për të siguruar implementim të qëndrueshëm dhe efikas.

9.1 Burimet financiare

Burimet e financimit për PLVM mund të vijnë nga:

- **Buxheti i komunës**
  - Fondet komunale për mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm;
  - Fondet për projekte specifike, si trajtimi i ujërave të zeza, riciklimi.
- **Grante dhe mbështetje nga qeveria qendrore**
  - Programet e Ministrisë së Mjedisit, Planifikimit dhe Energjisë për mbrojtjen e mjedisit;
  - Fondet për zbatimin e strategjive kombëtare dhe projekteve rajonale.
- **Partneritete me organizata joqeveritare dhe donatorë ndërkombëtarë**
  - Programe të financuara nga BE, UNDP, GIZ dhe organizata të tjera;
  - Mundësi për grante për projekte edukative, riciklim dhe riparim habitatesh.
- **Investime private**
  - Kompanitë lokale mund të kontribuojnë për projekte mjedisore në kuadër të Përgjegjësisë Sociale të Korporatave;
  - Partneritete me industri për reduktimin e ndotjes dhe përdorimin e energjisë së rinovueshme.

9.2 Vlerësimi i kostove

Kostot e zbatimit janë të ndara sipas veprimeve strategjike:

1. Cilësia e ajrit

Monitorim ajri: pajisje matëse dhe laboratorë

Projekte për reduktimin e emetimeve (Industri)

2. Menaxhimi i ujërave

Trajtimi i ujërave të zeza dhe industriale

Praktika të qëndrueshme bujqësore

3. Toka

Ripyllëzim dhe mbrojtje pyjore

Mbyllja e deponive ilegale dhe menaxhimi i tokës

4. Biodiversiteti dhe habitatet natyrore

Restaurimi i habitatit

Edukim dhe ndërgjegjësim

5. Mbeturinat dhe riciklimi

Ndërtimi i qendrave të riciklimit (Infrastrukturë)

Eliminimi i deponive ilegale (Pastrimi operativ)

6. Reduktimi i zhurmës

Monitorim dhe masat infrastrukturore

7. Ndryshimet klimatike dhe energjia e rinovueshme

Projekte për parandalimin e përmbytjeve dhe thatësirave

Promovimi i energjisë së rinovueshme -

9.3 Menaxhimi i burimeve

- **Burimet njerëzore:** Drejtoria e Mjedisit, Drejtoria e Urbanizmit, Drejtoria e Energjisë, ekspertë dhe shoqëria civile;
- **Burimet materiale:** pajisje monitorimi, laboratorë, GIS, mjete për trajtimin e ujërave dhe menaxhimin e mbeturinave;
- **Partneritete:** bashkëpunimi me donatorë, organizata ndërkombëtare dhe industri lokale;
- **Planifikimi dhe koordinimi:** komisioni do të mbikëqyrë shpërndarjen dhe përdorimin efikas të burimeve, duke siguruar llogaridhënie dhe raportim transparent.

9.4 Sigurimi i qëndrueshmërisë financiare

- Hartimi i një **plani të qëndrueshëm financiar** për zbatimin e veprimeve;
- Krijimi i mundësive për **partneritete publike-private**;
- Monitorimi i shpenzimeve dhe raportimi tremujor për transparencë;
- Përdorimi i granteve dhe financimeve të jashtme për të zbutur presionin mbi buxhetin komunal.

Pra kështu sigurojmë **kuadrin financiar dhe burimet e nevojshme** për implementimin e PLVM. Duke përcaktuar kostot, burimet dhe menaxhimin e tyre, Komuna e Drenasit ka një bazë të fortë për zbatimin e qëndrueshëm dhe efektiv të planit.

10. PËRFSHIRJA E PALËVE TË INTERESIT DHE NDËRGJEGJËSIMI I PUBLIKUT

Një nga elementët kyç për zbatimin e suksesshëm të Plani Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) është përfshirja aktive e palëve të interesit dhe ndërgjegjësimi i publikut. Ky seksion përcakton mekanizmat për bashkëpunim, rol dhe përgjegjësi të palëve të ndryshme, si dhe strategjitë për të rritur ndërgjegjësimin mbi mbrojtjen e mjedisit.

10.1 Identifikimi i palëve të interesit

Palët e interesit përfshijnë:

1. Institucionet lokale dhe drejtoritë komunale

- Drejtoria e Mjedisit, Drejtoria e Urbanizmit, Drejtoria e Shërbimeve Publike, Drejtoria e Infrastrukturës, Drejtoria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural;
- Komisioni për hartimin dhe implementimin e PLVM;
- Operatorët lokalë të mbeturinave dhe ujësjellësit.

2. Shoqëria civile dhe organizatat joqeveritare

- Organizatat që punojnë në fushën e mjedisit, biodiversitetit dhe edukimit ekologjik;
- Komunitetet lokale dhe grupet e qytetarëve të angazhuar.

3. Bizneset dhe industria

- Kompanitë lokale, sidomos ato industriale dhe bujqësore;
- Bashkëpunimi për uljen e ndotjes, riciklim dhe përdorimin e energjisë së rinovueshme.

4. Publiku dhe qytetarët

- Banorët e qytetit dhe zonave rurale të komunës;
- Pjesëmarrja në punëtori, dëgjime publike dhe fushata ndërgjegjësimi.

5. Institucionet kombëtare dhe partnerët ndërkombëtarë

- Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor;
- Donatorët dhe organizatat ndërkombëtare (BE, UNDP, GIZ, etj.).

10.2 Strategjitë e përfshirjes

1. Punëtoritë dhe dëgjimet publike

- Organizimi i sesioneve informative dhe diskutimeve me qytetarët dhe bizneset;
- Marrja e sugjerimeve dhe ideve për veprime mjedisore;
- Sigurimi i transparencës në vendimmarrje.

2. Konsultimet dhe partneritetet

- Konsultime periodike me shoqërinë civile, ekspertët dhe bizneset;
- Hartimi i partneriteteve për zbatimin e projekteve konkrete;
- Ndërtimi i mekanizmave për bashkëpunim afatgjatë.

3. Fushata ndërgjegjësimi dhe edukimi

- Organizimi i fushatave publike për riciklimin, përdorimin e energjisë së rinovueshme, kursimin e ujit dhe ruajtjen e biodiversitetit;
- Përdorimi i mediave lokale, rrjeteve sociale, shenjave informative dhe materialeve edukative;
- Angazhimi i shkollave dhe universiteteve për aktivitete mjedisore dhe projekte studentore.

10.3 Përgjegjësitë e palëve të interesit

Tabela 9. Përgjegjësitë e palëve të interesit

Palë e interesit	Roli dhe përgjegjësia
Komuna dhe drejtoritë komunale	Mbikëqyrje, koordinim, zbatim të veprimeve PLVM
Shoqëria civile dhe OJQ-të	Monitorim, ndihmë teknike, fushata edukative
Bizneset dhe industria	Ulje e ndotjes, riciklim, projekte CSR
Publiku dhe komuniteti lokal	Pjesëmarrje aktive, ndjekje të progresit
Institucionet kombëtare dhe donatorët	Mbështetje financiare dhe teknike, auditim

10.4 Mekanizmat e ndërgjegjësimit

1. Informimi publik

- Publikimi i raporteve vjetore dhe tremujore;
- Postime periodike në faqet zyrtare të komunës dhe rrjetet sociale;
- Organizimi i ditëve të hapura për qytetarët.

2. Trajnime dhe seminare

- Për drejtoritë komunale, komunitetet lokale dhe operatorët privatë;
- Për të rritur njohuritë mbi praktikën e qëndrueshme dhe ruajtjen e mjedisit.

3. Fushata edukative në shkollat dhe universitete

- Projekte studentore dhe aktivitete mjedisore;
- Konkurs për ide inovative për zgjidhjen e problemeve mjedisore.

Ky seksion nënvizon rëndësinë e **bashkëpunimit të të gjitha palëve të interesit dhe ndërgjegjësimit të publikut**. Përfshirja aktive e qytetarëve, shoqërisë civile dhe bizneseve siguron që PLVM të zbatohet me sukses, duke arritur objektivat strategjike dhe duke promovuar një mjedis të qëndrueshëm dhe të pastër për të gjithë komunitetin e Drenasit.

11. PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Plani Lokal për Veprim në Mjedis (PLVM) për Komunën e Drenasit është një dokument strategjik i ndërtuar mbi analizën e gjendjes ekzistuese mjedisore, identifikimin e problemeve, DPSIR, objektivat strategjike dhe planin e veprimit. Ky seksion përmbledh rezultatet kryesore dhe ofron rekomandime për implementim dhe përmirësim të vazhdueshëm.

11.1 Përfundimet kryesore

1. Gjendja ekzistuese mjedisore

- Komuna e Drenasit përballlet me sfida të ndryshme mjedisore, duke përfshirë ndotjen e ajrit dhe ujërave, menaxhimin e mbeturinave, degradimin e tokës dhe pyjeve, humbjen e biodiversitetit dhe ndikimet e ndryshimeve klimatike;
- Analiza DPSIR ka ndihmuar në identifikimin e burimeve të ndotjes, ndikimeve të tyre dhe faktorëve shoqërorë që ndikojnë në gjendjen mjedisore.

2. Objektivat strategjike dhe prioritetet

- Objektivat përfshijnë përmirësimin e cilësisë së ajrit, trajtimin e ujërave, mbrojtjen e tokës, ruajtjen e biodiversitetit, menaxhimin e mbeturinave, reduktimin e zhurmës dhe adaptimin ndaj ndryshimeve klimatike;
- Prioritetet janë të ndara në afatshkurtër, afatmesëm dhe afatgjatë për të siguruar zbatim gradual dhe efektiv.

3. Plani i veprimit

- Veprimet konkrete janë përcaktuar për secilin prioritet strategjik, duke specifikuar institucionin përgjegjës, indikatorët e performancës, burimet e nevojshme dhe afatet kohore;
- Ky plan lejon monitorim të vazhdueshëm dhe përshtatje të masave sipas nevojës.

4. Monitorimi dhe vlerësimi

- Mekanizmat e monitorimit dhe indikatorët e performancës sigurojnë që progresi të matet objektivisht dhe të raportohen periodikisht;
- Vlerësimi i vazhdueshëm dhe raportimi tremujor dhe vjetor mundësojnë marrjen e veprimeve korrigjuese në kohë.

5. Përfshirja e palëve të interesit dhe ndërgjegjësimi i publikut

- Bashkëpunimi aktiv me qytetarët, shoqërinë civile, bizneset dhe institucionet kombëtare rrit transparencën, efektivitetin dhe mbështetjen e projekteve mjedisore;
- Strategjitë edukative dhe fushatat ndërgjegjëse sigurojnë angazhim afatgjatë të komunitetit.

6. Financimi dhe burimet

- Implementimi i suksesshëm i PLVM kërkon një kombinim të financimeve komunale, fondeve qendrore, partneriteteve me donatorë dhe investimeve private;
- Planifikimi i kujdesshëm i burimeve njerëzore dhe materiale siguron përdorim efikas dhe llogaridhënie.

11.2 Rekomandime për implementim

1. Forcimi i kapaciteteve institucionale

- Trajnime për staf të drejtorive komunale;
- Zhvillimi i ekspertizës teknike për monitorim, menaxhim dhe raportim.

2. Monitorim dhe raportim i vazhdueshëm

- Zbatimi rigorozi i mekanizmave të monitorimit;
- Publikimi i raporteve tremujore dhe vjetore për transparencë dhe llogaridhënie;
- Përdorimi i teknologjive moderne si sensorë, GIS dhe laboratorë për të siguruar të dhëna të besueshme.

3. Angazhim aktiv i komunitetit dhe biznesit

- Zgjerimi i fushatave edukative dhe ndërgjegjëse;
- Inkurajimi i iniciativave lokale dhe projekteve CSR nga bizneset;
- Mbështetje për organizatat joqeveritare në aktivitete monitorimi dhe ndërgjegjësimi.

4. Sigurimi i financimit të qëndrueshëm

- Planifikimi afatgjatë i buxhetit dhe përdorimi i granteve;
- Krijimi i partneriteteve publike-private;
- Monitorimi i shpenzimeve dhe vlerësimi i efektivitetit financiar të projekteve.

5. Integrimi me strategjitë kombëtare dhe rajonale

- Koordinimi me Ministrinë e Mjedisit dhe institucionet qendrore;
- Harmonizimi i veprimeve komunale me Planin Kombëtar të Veprimit në Mjedis;
- Përdorimi i praktikave më të mira dhe standardeve ndërkombëtare.

6. Përshtatja dhe përmirësimi i vazhdueshëm

- Rishikimi periodik i PLVM;
- Përmirësimi i veprimeve bazuar në rezultatet e monitorimit;
- Përfshirja e ideve të reja dhe inovacioneve për zgjidhje të qëndrueshme mjedisore.

Plani Lokal për Veprim në Mjedis i Komunës së Drenasit ofron udhërrëfyes të qartë, praktik dhe të matshëm për menaxhimin e problemeve mjedisore dhe promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm. Duke ndjekur rekomandimet e këtij seksioni, komuna mund të sigurojë zbatim efektiv, monitorim të vazhdueshëm dhe përfshirje aktive të palëve të interesit, duke krijuar një mjedis më të pastër, të shëndetshëm dhe të qëndrueshëm për brezat e ardhshëm.

SHTOJCAT DHE REFERENCAT

Shtojca 1: Tabela e treguesve mjedisorë për Komunën e Drenasit

Tregues	Vlera aktuale	Burimi i të dhënave	Nota
PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	45	IKMT (AMMK), 2024	Mesatare vjetore
SO ₂ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	18	IKMT (AMMK), 2024	Mesatare vjetore
CO ₂ (ppm)	410	Agjencia e Mjedisit e Kosovës, 2023	Mesatare vjetore
Ujërat e zeza të trajtuara (%)	35	Komuna e Drenasit, 2024	Në gjithë territorin
Sipërfaqja e pyjeve (ha)	2,450	GIS Komunal, 2024	Përfshirë pyjet komunale
Mbeturinat e ricikluara (%)	15	Komuna e Drenasit, 2024	Të dhëna nga operatorët
Zhurma (dB)	65	Matje lokale, 2024	Zona urbane

Shtojca 2:Përmbledhja e gjendjes mjedisore

Element DPSIR	Përshkrimi
Faktorët nxitës	Urbanizimi, industria lokale, transporti, bujqësia intensive
Presionet	Emisionet e gazrave, deponitë ilegale, ndotja e ujërave, zhurma
Gjendja	Cilësia e ajrit dhe ujërave, gjendja e tokës dhe pyjeve, biodiversiteti i reduktuar
Ndikimet	Rritja e sëmundshmërisë, degradimi i tokës, humbja e habitatit, ulja e cilësisë së jetës
Reagimet	PLVM, projektet për riciklim, trajtim ujërash, ripyllëzim, fushata edukative

Shtojca 3: Plani i veprimit

Prioritet	Veprim konkret	Institucioni përgjegjës	Afati kohor	Burimi financiar
Cilësia e ajrit	Monitorim ajri dhe reduktim emisionesh	Drejtoria e Mjedisit	1–3 vjet	Buxheti komunal + grant
Menaxhimi i ujërave	Trajtim ujërash të zeza	Operatorët e ujësjellësit	2–5 vjet	Buxheti + fonde qendrore
Riciklim	Qendra riciklimi dhe edukim publik	Drejtoria e Infrastrukturës	1–3 vjet	Investime private + grant
Biodiversiteti	Restaurim habitatesh natyrore	Drejtoria e Mjedisit	2–4 vjet	Buxheti + OJQ
Ndryshimet klimatike	Projekte adaptimi ndaj përmbytjeve dhe thatësirave	Drejtoria e Energjisë	2–5 vjet	Grant + buxhet komunal

Shtojca 4: Burime ligjore dhe strategjike

1. Ligji Nr.03/L-025 për mbrojtjen e mjedisit – përcakton përgjegjësitë e komunave për mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm.
2. Plani i Kosovës për Veprim në Mjedis – strategjia kombëtare për mbrojtjen e mjedisit.
3. Strategjia Kombëtare për Mbeturinat – menaxhimi i mbeturinave dhe riciklimi.
4. Plani Zhvillimor Komunal Drenas 2021–2029 – integrimi i masave mjedisore në zhvillimin lokal.
5. Udhëzimet për Planet Lokale të Veprimit në Mjedis – praktika dhe metodologji për zhvillim të qëndrueshëm.

Shtojca 5: Referencat statistikore dhe të dhënat

- Agjencia e Mjedisit e Kosovës (2023–2024) – Raport vjetor mbi gjendjen e mjedisit.
- Instituti Kombëtar i Matjes dhe Monitorimit të Ajrit (IKMT, 2024) – Të dhëna mbi ndotjen e ajrit në komunë.
- Komuna e Drenasit – Të dhëna lokale mbi ujërat, mbeturinat, pyjet dhe projekte mjedisore.
- GIS Komunal – Harta dhe analiza territoriale për përdorim tokësor dhe pyje.
- Projekti UNDP/BE – Statistika mbi riciklim, edukim dhe ndërgjegjësim.

Ky material mbështet implementimin efektiv, monitorimin dhe transparencën e veprimeve për zhvillim të qëndrueshëm mjedisor në Komunën e Drenasit.

Lista e hartave

Harta 1. Pozita gjeografike e komunës së Glllogocit (Drenasit) në Kosovë.....	16
Harta 2. Harta pedologjike e territorit të Komunës së Glllogocit (Drenasit)	26
Harta 3. Harta gjeologjike e territorit të Komunës së Glllogocit	30
Harta 4. Harta e rrugëve në komunën e Glllogocit (Drenasit)	34
Harta 5. Harta e ujës-jellësit kanalizimit dhe ujitjes	35

Lista e figurave

Figura 1. Diagrami i klimës i Komunës së Glllogocit (Drenasit) bazuar në të dhënat klimatologjike	18
Figura 3. Cilësia e ajrit në disa zona urbane	41
Figura 4. Cilësia e ujit të lumit Sitnicë	43

Lista e tabelave

Tabela 1. Tabelë përmbledhëse – Popullsia e Komunës së Glllogocit sipas vendbanimit (2024)	10
Tabela 2. Përdorimi i tokës	23
Tabela 3. Cilësia e ajrit në Drenas	41
Tabela 4. Cilësia e ujit të lumit Sitnicë	42
Tabela 5. Treguesit kryesorë të cilësisë së tokës në Komunën e Drenasit (burim: Raportet komunale dhe AMMK 2023).....	45
Tabela 6. Deponitë ilegale të identifikuara në territorin e Komunës së Drenasit (2023)	46
Tabela 7. Struktura e përdorimit të tokës në Komunën e Drenasit (2023)	47
Tabela 8. Vlerësimi i kostove dhe afatet kohore të zbatimit (2025–2029).....	54

Lista e shkurtesave

AMF	Ambulanca të Mjekësisë Familjare
AMMK	Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit
APK	Agjencia e Pyjeve të Kosovës
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
BE	Bashkimi Evropian
DBZHR	Drejtoria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
DI	Drejtoria e Inspektoratit
DIL	Drejtoria për Infrastrukturë Lokale
DPUMM	Drejtoria për Planifikim Urban dhe Mbrojtje të Mjedisit
DSHPE	Drejtoria për Shërbime Publike dhe Emergjencë
GIZ	Organizata Gjermane për Shoqëri të Hapur
GZK	Gazeta Zyrtare e Kosovës
IHMK	Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës
IKMN	Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës

IKSHPK	Instituti Kombëtar i Shëndetit Publik i Kosovës
IMMK	Instituti për Mbrojtjen e Monumenteve të Kosovës
KPSH	Kujdesin Parësorë Shëndetësorë
KRU	Kompania Regjionale e Ujësjetës
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MKRS	Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit
MMPH	Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
MSHP	Ministria e Shërbimeve Publike
MZHE	Ministria e Zhvillimit Ekonomik
OBSH	Organizata Botërore e Shëndetësisë
OJQ	Organizata Joqeveritare
PKVM	Plani i Kosovës për Veprim në Mjedis
PLVB	Plani Lokal i Veprimit në Biodiversitet
PLVM	Plani Lokal i Veprimit në Mjedis
PZHK	Plani Zhvillimor Komunal
QKMF	Qendra Kryesore e Mjekësisë Familjare
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
VNM	Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis
VSM	Vlerësimi Strategjik Mjedisor
BOD	BOD (nga anglishtja Biochemical Oxygen Demand)
KBO	Kërkesa biokimike për oksigjen

Burimet dhe Literatura

1. Dokumentet Ligjore dhe Strategjike (Shtojca 4 dhe Teksti)

- **Ligji Nr. 2009/03-L-025 për mbrojtjen e mjedisit** (Ligji i cili përcakton bazën ligjore për hartimin e PLVM-së).
- **Plani i Kosovës për Veprim në Mjedis (PKVM 2022)** (Strategjia kombëtare).

- **Strategjia e Kosovës për Mjedisin 2013–2022** (Zhvilluar nga MMPHI, përmendur në Fjalën e Kryetarit).
- **Strategjia për zhvillim rajonal 2020–2029.**
- **Strategjia Kombëtare për Mbeturinat** (Përmendur në Shtojcën 4).
- **Plani Zhvillimor Komunal (PZHK) i Glllogocit 2020–2028/2023–2029** (Përmendur si dokument i harmonizuar, Seksioni 2.2 dhe 3.4).
- **Plani Lokal për Menaxhimin e Mbeturinave 2021–2026.**
- **Strategjia Kombëtare për Biodiversitetin 2021–2025** (Seksioni 4.4).
- **Direktiva Evropiane 2008/50/EC** për cilësinë e ajrit.
- **Udhëzimet për Planet Lokale të Veprimit në Mjedis** (Shtojca 5).

2. Burimet Statistikore dhe Raportet Institucionale (Shtojca 5 dhe Teksti)

- **Agjencia e Statistikave të Kosovës (ASK):**
  - Regjistrimi i Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave në Kosovë – **2024** (botuar në korrik 2025) (Përdorur gjerësisht për të dhënat demografike, Seksioni 3.3).
  - Statistikat e ReK **2024** (Përmendur për normën vjetore të rritjes së popullsisë).
  - Projektionet e ASK (**2024–2029**).
- **Agjencia e Mjedisit të Kosovës (AMMK) / IKMT (Instituti Kombëtar i Matjes dhe Monitorimit të Ajrit):**
  - Raportet e Agjencisë së Mjedisit të Kosovës (**2022–2024**) (Përdorur për cilësinë e ajrit, ujit dhe tokës).
  - **Raporti i Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit (2023)** (Përmendur për tejkalimet e PM10, SO2, CO2, NO2, Seksioni 4.1.2).
  - Analiza e Ndikimeve Industriale Lokale (**2024**) (Përmendur si burim, Seksioni 4).
  - Raporti i mjedisit **2023** (Përdorur për deponitë ilegale, Seksioni 4.3).
- **Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës (IHMK):**
  - Matjet klimatologjike (**2024**) (Përdorur për temperaturat dhe reshjet, Seksioni 3.1).
  - Analizat hidrografike (**2023**) (Për cilësinë e ujërave nëntokësore, Seksioni 4.2).
- **Institucionet Komunale të Drenasit (Drejtori të ndryshme):**
  - Drejtoria Komunale e Bujqësisë (**2023**) (Përdorur për sipërfaqet bujqësore, pemëtarinë dhe numrin e krerëve të bagëtive, Seksioni 3.4).
  - Drejtoria Komunale e Zhvillimit Ekonomik (**2023**) (Përqindja e sektorëve ekonomikë, Seksioni 3.2).
  - Drejtoria për Shërbime Publike dhe Mjedis (**2023**) (Të dhëna për ujësjellësin, Seksioni 3.1).
  - Drejtoria e Pyjeve të Kosovës (**2023**) (Për prerjet ilegale, Seksioni 4.4).
  - Të dhëna për prodhimin vjetor të mbeturinave (**2023**) (Seksioni 4.5).
  - GIS Komunal (**2024**) (Sipërfaqja e pyjeve dhe hartat).

- **Partnerët Ndërkombëtarë:**
  - Projekti **UNDP/BE** (Statistika mbi riciklim, edukim dhe ndërgjegjësim, Shtojca 5).
- **Standardet e Cilësisë:**
  - **Standardet kombëtare** (Kufiri i lejuar) dhe **OBSH** (Organizata Botërore e Shëndetësisë).
  - BOD (Biochemical Oxygen Demand) dhe KBO (Kërkesa Biokimike për Oksigjen).